

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ - ΣΧΟΛΗ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η σεξουαλική παρενόχληση μεταναστριών σε κατ'οίκον
απασχόληση.**

Επιβλέπων καθηγητής
Χλιαουτάκης Ιωάννης

Σπουδάστριες:
Κεφαλάκη Μαρία
Μανωλαράκη Βασιλική
Μπραουδάκη Αικατερίνη

Ηράκλειο, Νοέμβριος 2014

© 2014
Κεφαλάκη Μαρία
Μανωλαράκη Βασιλική
Μπραουδάκη Αικατερίνη
ALL RIGHTS RESERVED

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά, τον επιβλέποντα καθηγητή μας, κ. Χλιαούτακη Ιωάννη, για την εμπιστοσύνη που μας έδειξε αλλά και για την πολύτιμη ευκαιρία που μας έδωσε να δουλέψουμε μαζί του.

Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας για τον καινούργιο ορίζοντα που άνοιξαν μπροστά μας με τις γνώσεις που μας προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια.

Τέλος ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μας που πάντα με την στήριξη και την αγάπη τους έδιναν ώθηση σε κάθε μας όνειρο.

Πρόλογος

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η περιγραφή του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης των μεταναστριών σε κατ'οίκον απασχόληση, όπως επίσης και η καταγραφή της συχνότητας εμφάνισης του φαινομένου αλλά και του είδους της παρενόχλησης που υφίστανται οι γυναίκες αυτές.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας περιγράφεται το φαινόμενο της μετανάστευσης διαχρονικά. Επιπλέον γίνεται αναφορά στην Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών, παρουσιάζοντας και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που είχε το μεταναστευτικό κύμα που δέχτηκε η χώρα μας κατά την δεκαετία του 1990.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η διάσταση του φύλου στην μετανάστευση και ειδικότερα το κομμάτι της γυναικείας εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται εκτενής αναφορά στην κατ'οίκον εργασία των μεταναστριών. Επιπλέον παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν την σεξουαλική παρενόχληση στην κατ'οίκον εργασία καθώς και τα είδη των ερμηνευτικών προσεγγίσεων της σεξουαλικής παρενόχλησης. Στο τέλος του κεφαλαίου αναφερόμαστε εκτενώς στις ορθές πρακτικές της πολιτεία αναφορικά με το φαινόμενο της μετανάστευσης και της ομαλής ένταξης των μεταναστών στην κοινωνία.

Στον τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας με αναφορά στην αναγκαιότητα, τα σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας. Επιπλέον, περιγράφεται το εργαλείο της έρευνας, η μέθοδος συλλογής του δείγματος, ο τρόπος επεξεργασίας των δεδομένων καθώς και τυχόν δυσκολίες που συνάντησε η έρευνα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, αναλύουμε τα αποτελέσματα της έρευνας για να καταλήξουμε στα κυριότερα ευρήματα, τα συμπεράσματα και της προτάσεις που προκύπτουν από την παρούσα εργασία.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	1
Κεφάλαιο 1: Το φαινόμενο της μετανάστευσης και η εργασία στις χώρες υποδοχής	3
1.1 Βασικές έννοιες	3
1.2 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών	5
1.3 Τα κύρια χαρακτηριστικά της μετανάστευσης του 1990	6
1.4 Η διάσταση του φύλου στην μετανάστευση- Το προφίλ των μεταναστριών στην Ελλάδα	8
Κεφάλαιο 2: Γυναικεία εργασία – Κατ’οίκον εργασία	13
2.1 Στοιχεία εργασίας μεταναστριών στην Ελλάδα	13
2.2 Εργασία φροντίδας και κατ’οίκον απασχόληση	16
2.3 Σεξουαλική παρενόχληση στην κατ’οίκον εργασία	17
2.4 Θεωρητικά μοντέλα της σεξουαλικής παρενόχλησης	20
2.5 Χαρακτηριστικά του δράστη και του θύματος σεξουαλικής παρενόχλησης	23
2.6 Επισκόπηση των ερευνών για την σεξουαλική παρενόχληση των μεταναστριών	24
2.7 Ορθές πρακτικές της Πολιτείας για την ομαλή ένταξη και απασχόληση των μεταναστριών	27
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία της έρευνας	33
3.1 Αναγκαιότητα της μελέτης	33
3.2 Σκοπός της μελέτης	34
3.3 Ερευνητικά ερωτήματα	34
3.4 Τύπος μελέτης	34
3.5 Πεδίο μελέτης και τεχνικές συλλογής των δεδομένων	35
3.6 Εκτίμηση δυσκολιών για την πραγματοποίηση της μελέτης και ζητήματα απορρήτου	36
Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα της έρευνας	37
4.1 Δημογραφικά στοιχεία	38
4.2 Είδη σεξουαλικής παρενόχλησης	42
4.3 Πρακτική και συναισθηματική υποστήριξη και θετική αλληλεπίδραση συμμετεχουσών	46

4.4 Συσχέτιση δημογραφικών στοιχείων και συναισθηματικής και πρακτικής στήριξης με της μορφές παρενόχλησης	48
4.5 Factor Analysis για την αυτοεκτίμηση και συσχέτιση με τους παράγοντες παρενόχλησης	62
Συζήτηση αποτελεσμάτων	69
Βιβλιογραφία	74
Παράρτημα	79

Περίληψη

Σκοπός: Η εκμετάλλευση και κακοποίηση των μεταναστριών σε κατ' οίκον απασχόληση οφείλεται σε διάφορους παράγοντες. Σκοπός της έρευνας είναι η περιγραφή του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης των μεταναστριών σε κατ' οίκον απασχόληση, όπως επίσης και η καταγραφή της συχνότητας εμφάνισης του φαινομένου αλλά και του είδους της παρενόχλησης που υφίστανται οι γυναίκες αυτές.

Μεθοδολογία της έρευνας: Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 116 μετανάστριες, ηλικίας 18 ετών και άνω, σε επίπεδο Κρήτης, που εργάζονται σε κατ'οίκον απασχόληση. Η έρευνα έγινε με την μέθοδο Snowball. Από τον Απρίλιο έως το Μάιο 2014. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με την χρήση ερωτηματολογίου και ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε με την χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS.

Αποτελέσματα: Οι πιο συνηθισμένες μορφές παρενόχλησης με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες οι μετανάστριες που εργάζονται σε κατ'οίκον εργασίες είναι τα επίμονα ή πονηρά βλέμματα από τον/ην εργοδότη τους, τα σχόλια όσον αφορά το ντύσιμο τους, πονηρά σχόλια για το σώμα τους ή για τα επίμαχα σημεία τους σώματος τους, συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα, αστεία σεξουαλικού περιεχομένου και προκλητικές χειρονομίες. Το 26,96% των ερωτηθέντων που δήλωσαν πως ο/η εργοδότης τους προσπάθησε να τους αγγίξει σεξουαλικά, το 18,42% των ερωτηθέντων δήλωσε πως ο/η εργοδότης τους, τους έχει στριμώξει κυριολεκτικά με τρόπο σεξουαλικό και 13,16%, οι ερωτηθέντες δήλωσαν πως ο/η εργοδότης τους, τους ανάγκασε να συμμετάσχουν σε πράξεις που προκαλούν αηδία – αγανάκτηση. Οι εργοδότες που προέβησαν σε κάποιες από αυτές της πράξεις ήταν στην πλειοψηφία τους άνδρες (76.99%). Το κυριότερο εύρημα που προκύπτει είναι ότι τα άτομα με θετική εικόνα απέναντι στον εαυτό τους είναι λιγότερο ευάλωτα απέναντι σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι στην παρούσα έρευνα οι δείκτες συναισθηματικής και πρακτικής στήριξης στο μεγαλύτερο ποσοστό τους συσχετίστηκαν ισχυρά και αρνητικά με τα είδη σεξουαλικής παρενόχλησης.

Συμπεράσματα: Η σεξουαλική παρενόχληση στην κατ'οίκον απασχόληση είναι ένα συχνό και πολύ δυσάρεστο γεγονός με το οποίο έρχονται αντιμέτωπες οι περισσότερες μετανάστριες εργαζόμενες. Για τον λόγο αυτό κρίνεται επιτακτική η ανάγκη να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα.

Μέρος Α: Θεωρητικό

Κεφάλαιο 1: Το φαινόμενο της μετανάστευσης και η εργασία στις χώρες υποδοχής

Το θέμα της μετανάστευσης φέρει πολλές διστάσεις αλλά και επίπεδα πάνω στα οποία μπορεί να προσεγγιστεί. Αυτό κυρίως οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί ένα φαινόμενο που είναι συνάρτηση της ανθρώπινης εξέλιξης, της κοινωνίας, της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού των εκάστοτε χωρών (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2006) και επομένως δεν αφορά μόνο ένα τομέα αλλά πολλούς όπως τον τομέα της πολιτικής, της οικονομίας, της κοινωνιολογίας αλλά και της ψυχολογίας.

1.2 Βασικές έννοιες

Η παρουσίαση ορισμένων βασικών εννοιών σχετικών με το εν λόγω ζήτημα, σίγουρα θα βοηθήσει στην καλύτερη δυνατή ερμηνεία και κατανόησή του, όπως αυτή επιχειρείται στην παρούσα πτυχιακή εργασία.

Μετανάστευση

Με τον όρο μετανάστευση εννοούμε *την μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή κοινωνικής ομάδας. Ο κυριότερος λόγος της μετανάστευσης είναι η αναζήτηση εργασίας και η οικογενειακή επανένωση* (ΕΚΚΕ, 2005). Επίσης σημαντικοί λόγοι που είναι ικανοί να ωθήσουν κάποια άτομα να εγκαταλήψουν τον τόπο τους είναι το αν η χώρα τους βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση καθώς και άλλοι πολιτικοί, εθνικοί και θρησκευτικοί λόγοι. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι δεν είναι λίγες οι φορές που η εγκατάληψη της χώρας τους είναι προϊόν άσκησης βίας και δίωξης (ΕΚΚΕ, 2005).

Επιπλέον, η μετανάστευση διακρίνεται σε αρκετές κατηγορίες.

- **Εσωτερική ή εξωτερική / διεθνή** μετανάστευση είναι εκείνη εξαρτάται από το εάν η μεταναστευτική κίνηση γίνεται μέσα στην επικράτεια του ιδίου κράτους ή από το ένα κράτος στο άλλο (INE / ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, 2003).
- **Εκούσια ή ακούσια**, ανάλογα με το εάν η μετακίνηση των ατόμων είναι επιλογή του ίδιου του ατόμου που μεταναστεύει ή όχι.
- **Μόνιμη ή προσωρινή**, ανάλογα με την διάρκεια που έχει η παραμονή του μετανάστη στη χώρα υποδοχής.

- **Ατομική ή ομαδική**, ανάλογα με το αν μεταναστεύουν μεμονωμένα άτομα ή ομάδες από τον τόπο τους προς κάποιο άλλο.
- **Παραδοσιακή, σύγχρονη ή σύγχρονη νεωτερική**, ανάλογα με την χρονική περίοδο που έλαβε χώρα. Ως παραδοσιακή μετανάστευση χαρακτηρίζεται εκείνη που είχε πραγματοποιηθεί πριν από τους δυο Παγκοσμίους Πολέμους, με βασικό χαρακτηριστικό ότι ήταν υπερπόντια (Μουσούρου, 2003) ενώ ως σύγχρονη μετανάστευση, θεωρείται η μεταβολή του τόπου κατοικίας ενός ατόμου ή ενός κοινωνικού συνόλου στα πλαίσια της σύγχρονης βιομηχανικής εποχής (Μουσούρου, 2003). Τέλος, η σύγχρονη νεωτερική συνδέεται απόλυτα με την εκβιομηχάνιση, πράγμα που σημαίνει ότι η μεταβολής του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου είναι κατ' αποκλειστικότητα οικονομικοί (Μουσούρου, 2003).
- **Νόμιμη ή παράνομη**, ανάλογα με το αν είναι καταγεγραμμένη η μετανάστευση από τις επίσημες αρχές ή όχι (INE / ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, 2003).

Μετανάστης

Ο ορισμός που δίνουν τα Ηνωμένα έθνη, για την έννοια του μετανάστη είναι η εξής: ως μετανάστης χαρακτηρίζεται το άτομο που είναι μακριά από τη χώρα που γεννήθηκε ή από τη χώρα που έχει την εθνικότητα ή υπηκοότητά της για περισσότερους από 12 μήνες (ΕΚΚΕ, 2008).

Οικονομικός μετανάστης

Οικονομικός μετανάστης είναι εκείνο το άτομο που φεύγει από τον τόπο του προς ένα ξένο προορισμό με σκοπό την βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης (ΕΚΚΕ, 2008).

Σεξουαλική παρενόχληση

Με τον όρο σεξουαλική παρενόχληση, εννοούμε την αρνητική συνδήλωση μιας δυσμενούς κοινωνικής μεταχείρισης και ανεπιθύμητης συμπεριφοράς. Σαν φαινόμενο φαίνεται να εμφανίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στις Η.Π.Α και ακολούθως στην Ευρώπη και στις αρχές της δεκαετίας του 1980 (Παντελίδου-Μαλούτα Μ, 2002).

1.2 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών

Η Ελλάδα, όπως μαρτυρά η ιστορία της υπήρξε χώρα αποστολής μεταναστών προς άλλες χώρες. Η διαδικασία αυτή ιστορικά για την Ελλάδα, διακρίνεται σε τρεις φάσεις :

- ✓ Η πρώτη φάση μετανάστευσης από την Ελλάδα καταγράφεται αρχές του εικοστού αιώνα, κατά την οποία Έλληνες πολίτες μεταναστεύουν προς άλλες ηπείρους.
- ✓ Η δεύτερη φάση οριοθετείται λίγο μετά το 1955, κατά την οποία οι Έλληνες μετακινούνται προς δυτικές, υπερπόντιες και ευρωπαϊκές χώρες (ΕΚΚΕ, 1999).
- ✓ Η τρίτη φάση οριοθετείται στις αρχές του 1970, όπου στην Ελλάδα έχουμε τόσο εκροή όσο και εισροή εργατικού δυναμικού (Μουσούρου, 2003). Εκείνο το διάστημα παρατηρείται τόσο η επιστροφή στα πατρία εδάφη, Ελλήνων που είχαν φύγει στο εξωτερικό (Καβουνίδης, 2002) όσο και η είσοδος μεταναστών στην χώρα από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες καθώς και από την Ασία (Cavounidis, 2004).

Είναι γεγονός ότι από το 1980 και έπειτα, η Ελλάδα αποτελεί κατά κύριο λόγο χώρα στην οποία εισρέει ένα μεγάλο κύμα μεταναστών, κυρίως από την Αλβανία, τη Βουλγαρία, την Πολωνία, αλλά και ομογενών Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση (ΚΕΜΟ, 2001). Στην μεγάλη τους πλειοψηφία οι μετανάστες που εισήλθαν στην Ελλάδα εκείνο το διάστημα δεν διέθεταν τα απαραίτητα έγγραφα για την νόμιμη παραμονή τους στη χώρα (Gropas & Triantafyllidou, 2007) και για τον λόγο αυτό αντιμετωπίστηκαν ως παράνομοι οικονομικοί μετανάστες. Είναι επίσης γεγονός ότι το κύμα αυτό μετανάστευσης ήταν τόσο μαζικό που η Ελλάδα ήταν ανέτοιμη να το διαχειριστεί και να το αντιμετωπίσει (ΚΕΜΟ, 2001).

Οι κυριότεροι λόγοι εισόδου των μεταναστών στην Ελλάδα είναι:

- ✓ Η γεωγραφική της θέση
- ✓ Η πτώση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη
- ✓ Ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία
- ✓ Η εθνικιστική αφύπνιση στα Βαλκάνια
- ✓ Η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (η μοναδική στη βαλκανική χερσόνησο), (ΚΕΜΟ, 2001)

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι, η είσοδος μεταναστών στην Ελλάδα επί της ουσίας ξεκινά από το 1923 με τη Συνθήκη της Λοζάνης και την ανταλλαγή των πληθυσμών μετά τη Μικρασιατική καταστροφή (KEMO, 2004).

1.3 Τα κύρια χαρακτηριστικά της μετανάστευσης του 1990

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του μεταναστευτικού ρεύματος της δεκαετίας του 1990 είναι τα εξής:

- ❖ Η πολλαπλότητα και η ετερογένεια των εθνικοτήτων που έρχονται στη Νότια Ευρώπη
- ❖ Η διαφοροποίηση της γεωγραφικής προέλευσης των μεταναστών
- ❖ Η διαφοροποίηση της κοινωνικής προέλευσης των μεταναστών
- ❖ Η ταυτόχρονη ύπαρξη της μετανάστευσης και της υψηλής ανεργίας και υποαπασχόλησης στις χώρες υποδοχής (Κοντιάδης & Παπαθεοδώρου, 2007)

Η απογραφή πληθυσμού που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα το 2001 παρουσιάζει με σαφήνεια, παρά τις όποιες δυσκολίες, τα βασικά χαρακτηριστικά του μαζικού μεταναστευτικού ρεύματος που εισέρευσε στην Ελλάδα από τα τέλη της δεκαετίας του '90.

Έχοντας λοιπόν ως βάση της συγκεκριμένη απογραφή, οι μετανάστες εκείνη την περίοδο ήταν περίπου 800.000, αντιπροσωπεύοντας το 7,27% του γενικού πληθυσμού της χώρας (Κάτσικας & Πολίτου, 2005). Παρόλαυτα, εκτιμάται ότι ο αριθμός των μεταναστών εκείνης της περιόδου ήταν μεγαλύτερος από τον από αυτόν που παρουσιάστηκε και εκτιμάται γύρω ή πάνω από ένα εκατομμύριο (ΙΜΕΠΟ, 2007). Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι από το σύνολο των τότε μεταναστών, μόνο 50.000 προέρχονται από χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περίπου 747.093 από τρίτες χώρες (Glytsos, 2005), με το μεγαλύτερο ποσοστό τους να προέρχεται από τα Βαλκάνια.

Επίσης σε ποσοστό 57,4% οι μετανάστες που εισέρευσαν τότε στην Ελλάδα ήταν από την Αλβανία (Cavounidis, 2004) ενώ σε ποσοστά έπονται μετανάστες από τα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη. Τα ποσοστά αναφορικά με το φύλο των μεταναστών που ήρθαν στην χώρα μας είναι μοιρασμένα με τους άντρες να αντιπροσωπεύουν το 54,5%, και τις γυναίκες το 45,5%.

Επιπλέον, το 10,1% των μεταναστών εκείνης της περιόδου, όπως δείχνουν τα υπάρχοντα στοιχεία, εγκαταστάθηκε στην Αθήνα αλλά και στα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου. Οι μετανάστες που εισήλθαν στην Ελλάδα ήταν νέοι σε ηλικία καθώς όπως προκύπτει, η πλειοψηφία τους ήταν κάτω των 35 ετών (KEMO, 2004).

Από τους πιο σημαντικούς λόγους που φαίνεται να οδήγησαν τους μετανάστες στο να εγκαταλήψουν την πατρίδα τους, φαίνεται να είναι:

- ❖ Η εργασία
- ❖ Η επανένωση με τις οικογένειές τους
- ❖ Ο επαναπατρισμός
- ❖ Οι σπουδές (ΕΚΚΕ, 2005)

Οι μετανάστες που έφυγαν από τον τόπο τους έχοντας ως βασικό λόγο την αναζήτηση εργασίας, είναι εκείνοι που κυρίως προέρχονται από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές και το Ιράν ενώ μια σειρά από λόγους φαίνεται να οδήγησαν στην μετανάστευση τους Αλβανούς πολίτες αλλά και όσους προέρχονται από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Επιπλέον, από το σύνολο των μεταναστών που εισέρευσαν στην Ελλάδα εκείνο το διάστημα, οι εργαζόμενοι μετανάστες ανέρχονται στους 392.000 αποτελώντας το 10% των εργαζομένων του συνολικού πληθυσμού της χώρας μας. Από αυτούς, το 69% είναι άντρες και το 31% γυναίκες.

Οι κλάδοι στους οποίους βρήκαν απασχόληση οι μετανάστες που ήρθαν στην Ελλάδα είναι:

- ✓ Οι κατασκευές
- ✓ Η γεωργία
- ✓ Το εμπόριο
- ✓ Ο ξενοδοχειακός τομέας
- ✓ Ο τομέας της εστίασης

Αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξε μεγάλη διαφοροποίηση ανάμεσα στους τομείς που απασχολήθηκαν οι άνδρες μετανάστες από τους τομείς που δραστηριοποιήθηκαν οι γυναίκες, οι οποίες σε ποσοστό περίπου 50% εργάστηκαν στην παροχή υπηρεσιών και κατά δεύτερο λόγο στο εμπόριο. Επίσης, το 89% των απασχολούμενων ήταν μισθωτοί, ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις ήταν αυτοαπασχολούμενοι ή εργοδότες. (ΕΚΚΕ, 2005).

Από το σύνολο των μεταναστών που ήρθαν στην Ελλάδα αναζητώντας εργασία, το 39% ζει και εργάζεται στη χώρα πάνω από 5 χρόνια και το 42% από 1 ως 5 χρόνια, ενώ είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μόνο το 30% των μεταναστών είναι ασφαλισμένο στο ΙΚΑ.

Τέλος, αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών, το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών είναι απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης και μόνο το 10% κατέχει τίτλο σπουδών

από την Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Επιπλέον, το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης εμφανίζουν οι μετανάστες που προέρχονται από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, ενώ το χαμηλότερο οι μετανάστες που προέρχονται από την Αλβανία, τη Βουλγαρία και το Πακιστάν (ΚΕΜΟ, 2004). Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά το νεαρό της ηλικίας τους, η πλειονότητα των μεταναστών είναι έγγαμοι και το 60% εξ αυτών ζει στην Ελλάδα με την οικογένειά του (ΕΚΚΕ, 2005).

1.4 Η διάσταση του φύλου στην μετανάστευση- Το προφίλ των μεταναστριών στην Ελλάδα

Πολύ σημαντικό πεδίο στην έρευνα που αφορά την μετανάστευση έχει αρχίσει να αποτελεί τα τελευταία χρόνια η διάσταση που δίδεται λόγω του φύλου. Σημαντική διάσταση της έρευνας για τη μετανάστευση έχει αρχίσει να αποτελεί τα τελευταία χρόνια και η διάσταση του φύλου (Καμπούρη, 2007). Οι έρευνες που έγιναν γύρω στο 2000 για τις μετανάστριες αφορούσαν κυρίως την πορνεία και το trafficking (Καμπούρη & Λαφαζάνη, 2009), ενώ από το 2003 όλο και περισσότερες γίνονται οι έρευνες που αφορούν το θέμα του φύλου στην μετανάστευση δίνοντας έμφαση στην οικιακή εργασία, τη σχέση με το χώρο, τις πολιτικές για τις μετανάστριες.

Μια πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε από Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας Κ.Ε.Θ.Ι (2007) με τίτλο «Η γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα», διενεργήθηκε σε όλη την χώρα συμπεριλαμβάνοντας δείγμα 612 μεταναστριών, και η οποία περιλάμβανε και θέματα σχετικά με την απασχόληση τους, κατέληξε σε σημαντικά ευρήματα όπως αυτά παρουσιάζονται παρακάτω:

- Ήρθαν στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία και δεν σκοπεύουν να φύγουν από αυτή με εξαίρεση τις προερχόμενες από Φιλιππίνες και Πολωνία που εκφράζουν την πρόθεση τους να επιστρέψουν κάποια στιγμή στη χώρα τους.
- Οι μετανάστριες που ζουν στην χώρα μας έχουν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης αφού κατά το μεγαλύτερο ποσοστό είναι απόφοιτες Λυκείου και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Μεγάλο ποσοστό εξ αυτών των μεταναστριών ήρθαν μόνες στην Ελλάδα ενώ κατά την άφιξή τους, αρχικά δέχθηκαν βοήθεια κατά κανόνα από συγγενικά πρόσωπα και ομοεθνείς (Μαράτου-Αλιπράντη, 2007)..
- Η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας γίνεται κυρίως μέσω της εργασίας ή με ατομική προσπάθεια. Από την άλλη, οι οργανωμένες δομές εκπαίδευσης της ελληνικής γλώσσας δεν χρησιμοποιούνται σε ικανοποιητικό βαθμό για το σκοπό αυτό. Είναι

επίσης γεγονός ότι οι γυναίκες, που σκοπεύουν να μείνουν για πάντα στην Ελλάδα γνωρίζουν καλύτερα την ελληνική γλώσσα και επενδύουν σε αυτό.

- Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες κατά την παραμονή τους στην Ελλάδα, είναι τα προβλήματα γραφειοκρατίας, με σημαντικότερο αυτό που αφορά στην απόκτηση άδειας παραμονής και εργασίας στην χώρα μας και εργασιακά προβλήματα ως προς την εύρεση εργασίας, οι χαμηλές αποδοχές και οι πολλές ώρες εργασίας (Μαράτου-Αλιπράντη, 2007).
- Η πλειοψηφία των μεταναστριών εργάζεται ως οικιακό, βοηθητικό ή παραϊατρικό προσωπικό, ασχολείται με την φύλαξη παιδιών και ηλικιωμένων αλλά και με οικιακές εργασίες.
- Επίσης, από το συσχετισμό του βαθμού εκπαίδευσης των μεταναστριών με την απασχόληση τους προκύπτει, ότι το 6,2% των μεταναστριών με σπουδές πέραν των 13 χρόνων, θα ήθελαν να δημιουργήσουν επιχείρηση στην Ελλάδα ή στη χώρα προέλευσης τους
- Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστριών ασκούν επαγγέλματα που λίγη σχέση έχουν με τις δεξιότητές και την εκπαίδευση τους (Μαράτου-Αλιπράντη, 2007).

Επιπλέον, διακρατική έρευνα στην οποία συμμετείχε και η Ελλάδα μέσω του Κέντρου Γυναικείων Μελετών (ΔΙΟΤΙΜΑ) και είχε ως αντικείμενο την επίδραση των δημόσιων πολιτικών και ιδιαίτερα της μεταναστευτικής πολιτικής στη θέση των μεταναστριών καταλήγει στα εξής ευρήματα (Λιάπη, 2009):

- ❖ Οι εμπειρίες και οι διαδικασίες αποκλεισμού και ένταξης μεταναστριών που εργάζονται στην οικιακή εργασία συνυπάρχουν και δεν είναι αλληλοαποκλειόμενες.
- ❖ Αρκετές είναι οι περιπτώσεις όπου οι μετανάστριες είναι αρχηγοί οικογενειών είτε στηρίζοντας οικονομικά τα παιδιά τους που κατοικούν στη χώρα προέλευσης τους, είτε μεγαλώνοντας τα στην Ελλάδα.
- ❖ Εργάζονται αρκετές ώρες με αποτέλεσμα να μην διαθέτουν τον χρόνο που θα ήθελαν για τη δική τους οικογένεια τους όταν τα παιδιά τους είναι στην Ελλάδα (Λιάπη, 2009).

Επίσης τέσσερις πρόσφατες έρευνες του Κέντρου Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής (ΚΕΚΜΟΚΟΠ) του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου το 2007, με θέμα το φύλο και τη μετανάστευση, τα οποία και συμπεριελήφθησαν στο ερευνητικό πρόγραμμα ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ έριξαν φως και σε άλλες πτυχές της απασχόλησης των μεταναστριών στην χώρα μας.

Κατά την πρώτη έρευνα με τίτλο «Σχέσεις φύλου στην καθημερινή ζωή» διερευνήθηκαν οι σχέσεις μεταναστριών από την Αλβανία και την Ουκρανία με τις εργοδότες και ο τρόπος με τον οποίο εκλάμβαναν την σχέση αμφοτέρως.

Τα σημαντικότερα ευρήματα είναι τα εξής:

- Τα θετικά στοιχεία των εργαζόμενων μεταναστριών όπως διατυπώθηκαν από τις εργοδότες είναι η ταχύτητα στην εργασία και η εντιμότητα.
- Οι εργοδότες θεωρούν πως οι μετανάστριες είναι καταπιεσμένες από τις κοινωνίες προέλευσής τους και πιο συγκεκριμένα, οι Αλβανίδες σε μεγαλύτερο βαθμό από τις Ουκρανές.
- Οι Ουκρανές μετανάστριες θεωρούνται από τις εργοδότες ως γυναίκες ανώτερης μόρφωσης και κουλτούρας που όμως οι συνθήκες τις έχουν αναγκάσει να κάνουν εργασίες κατώτερου επιπέδου.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστριών που εργάζονται, όπως προκύπτει από την έρευνα, είναι αδήλωτες, αλλά τους καταβάλλεται συνήθως δώρο Πάσχα και Χριστουγέννων και επικρατεί αοριστία και από τις δύο πλευρές για τη διάρκεια της συνεργασίας (Κασιμάτη & Μουσούρου, 2007).
- Όπως ανέφεραν στην έρευνα, οι μετανάστριες, η απόφαση για τη μετανάστευση ήταν αποκλειστικά δική τους πρωτοβουλία. Στις μετανάστριες Αλβανικής καταγωγής η απόφαση αυτή συνδέεται με περισσότερη προσωπική ελευθερία ενώ για τις μετανάστριες Ουκρανικής καταγωγής, κυρίως λόγω του ότι υπάρχει αποδυνάμωση των οικογενειακών δεσμών.
- Βρέθηκε επίσης ότι για τις μετανάστριες που εργάζονται στον τομέα της φροντίδας μελών οικογένειας και παιδιών τα όρια μεταξύ των εργασιακών και των προσωπικών σχέσεων είναι δυσδιάκριτα (Κασιμάτη & Μουσούρου, 2007) .

Επιπλέον, η δεύτερη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ και έχει τίτλο «Απασχόληση και φύλο», (Σακέλλης, 2006), είχε σαν στόχο την ανάδειξη των συνθηκών απασχόλησης των μεταναστριών σε οικιακού τύπου εργασίες και τη συσχέτισή τους με το προφίλ των μεταναστριών με σκοπό να διερευνηθεί η ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.

Από τα πιο σημαντικά ευρήματα της εν λόγω έρευνας είναι:

- Οι μετανάστριες από την Ουκρανία έχουν κατά κύριο λόγο ως απασχόληση τη φροντίδα ατόμων δουλεύοντας ως εσωτερικοί οικιακοί βοηθοί ενώ οι προερχόμενες από την Αλβανία ως οικιακοί βοηθοί και καθαρίστριες.
- Το φύλο του εργοδότη δεν φαίνεται να μην της επηρεάζει, αντίθετα οι άνδρες εργοδότες θεωρούνται από τις εργαζόμενες ως περισσότερο συγκαταβατικά αφεντικά.
- Οι Αλβανικής καταγωγής μετανάστριες εμφανίζονται περισσότερο ικανοποιημένες από την απασχόλησή τους στην Ελλάδα σε σχέση με τη χώρα τους, πράγμα που δεν συμβαίνει όμως με τις μετανάστριες από την Ουκρανία.
- Οι μετανάστριες που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα, πιστεύουν ότι μετά τον πρώτο χρόνο παραμονής οι συνθήκες απασχόλησης είναι καλύτερες λόγω του ότι γνωρίζουν τη γλώσσα, έχουν καλύτερους εργασιακούς όρους και έχουν συνηθίσει το περιβάλλον. Παρόλαυτα, δεν προσμένουν σε οποιαδήποτε προοπτική αλλαγής του τομέα απασχόλησης λόγω της έλλειψης υποστηρικτικών δικτύων.
- Τα πιο σημαντικά προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες οι μετανάστριες είναι η δυσκολία επικοινωνίας λόγω ελλιπούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας, η οικονομική εκμετάλλευση και η μη ασφαλιστική κάλυψη (Σακέλλης, 2006).

Μια ακόμα έρευνα από το πρόγραμμα ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ με τίτλο «Φορείς παροχής υπηρεσιών: εκπαίδευση, κοινωνική ασφάλιση, υγεία-πρόσβαση των μεταναστριών από Αλβανία και Ουκρανία», (Κασιμάτη & Μουσούρου, 2007; Ψημμένος & Σκαμνάκης, 2008) είχε ως ένα από τους βασικούς του στόχους την διερεύνηση των οικονομικών, εργασιακών, κοινωνικών και άλλων συνθηκών που διαμορφώνουν τη σχέση των μεταναστριών που εργάζονται ως οικιακοί βοηθοί, με την πρόσβαση και χρήση κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών.

Από τα πιο σημαντικά ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε, ήταν τα παρακάτω:

- Η προνοιακή περιθωριοποίηση των μεταναστριών που έχει ήδη ξεκινήσει από τον τόπο καταγωγής των μεταναστριών εξακολουθεί να ισχύει και στην Ελλάδα με την είσοδο των μεταναστριών στην άτυπη εργασία και την κατ'οίκον εργασία.
- Η εύρεση εργασίας από τις μετανάστριες συνδέεται άμεσα με την υγεία. Από την άλλη, η εσωτερική κατ'οίκον εργασία συμβάλλει στην παραμέληση των ζητημάτων υγείας των μεταναστριών, όπως και στην πρόσβασή τους στις μονάδες υγείας.

- Οι βασικότεροι λόγοι που παρουσιάζουν οι εργαζόμενες μετανάστριες για την δυσκολία στην πρόσβαση είναι η ελλιπής ενημέρωση για θέματα υγείας αλλά και για τα δικαιώματά τους, η αδυναμία λόγω του ωραρίου τους και τέλος η έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης (Κασιμάτη & Μουσούρου, 2007; Ψημμένος & Σκαμνάκης, 2008) .

Τέλος αξίζει να αναφερθεί άλλη μια έρευνα του προγράμματος ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ, η τέταρτη στην σειρά, με τίτλο «*Διαγενεακές σχέσεις και σχέσεις φύλου*» (Θανοπούλου, 2007) που έλαβε χώρα σε οικογένειες Αλβανών μεταναστών. Όπως προέκυψε από την έρευνα, η δυνατότητα απασχόλησης των μεταναστών στην Ελλάδα, κατά μεγάλο βαθμό εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο έχει σήμερα διαμορφωθεί η Ελληνική οικογένεια.

Κεφάλαιο 2: Γυναικεία εργασία – Κατ'οίκον εργασία

2.1 Στοιχεία εργασίας μεταναστριών στην Ελλάδα

Όπως στο παρελθόν έτσι και σήμερα εξακολουθούν να ισχύουν στερεότυπα αλλά και διαχωρισμοί των εργασιών ανάλογα με το φύλο. Από την μια λοιπόν έχουμε τον διαχωρισμό στον δημόσιο χώρο της εργασίας και τον ιδιωτικό χώρο της οικογένειας που επίσης καθένας τείνει να έχει ταυτιστεί με ένα φύλο. Έτσι, αυτή έχει ο δημόσιος χώρος θεωρείται γένους αρσενικού και ο ιδιωτικός ή οικογενειακός χώρος γένους θηλυκού (Μουσούρου & Στρατηγάκη, 2004).

Σύμφωνα με τα στοιχεία όπως αυτά προέκυψαν από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ για το Β τρίμηνο του 2005 οι τέσσερις κυριότεροι κλάδοι απασχόλησης των μεταναστριών είναι οι παρακάτω:

- i. Στα ιδιωτικά νοικοκυριά εργάζεται το 41%.
- ii. Το 7,5% εργάζεται στους κλάδους της υγείας-κοινωνικής μείριμνας και των άλλων δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών.
- iii. Συνολικά λοιπόν περίπου οι μισές από τις μετανάστριες που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα (48,5%) δουλεύουν ως οικιακοί βοηθοί, καθαρίστριες, αποκλειστικές νοσοκόμες, ως οικόσιτο υπηρετικό προσωπικό κτλ.
- iv. Το 16% των μεταναστριών εργαζόταν σε ξενοδοχειακά συγκροτήματα και εστιατόρια.
- v. Το 10% εργάζεται στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο.
- vi. Το 8% στις μεταποιητικές βιομηχανίες.

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνεται αναλυτικά η κατανομή των μεταναστριών ανά κλάδο απασχόλησης μεταξύ των ετών 2005 και 2001.

Πίνακας 1: Κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας μεταναστριών 2001-2005

ΚΛΑΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΕΤΗ	
	2005	2001
ΣΥΝΟΛΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ	100%	100%
Α. Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία	7,6	3,0
Β. Αλιεία	0	0
Γ. Ορυχεία και λατομεία	0	0
Δ. Μεταποιητικές βιομηχανίες	8,1	10,6
Ε. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος	0	0
ΣΤ. Κατασκευές	1,0	1,6
Ζ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οχημάτων	9,6	6,4
Η. Ξενοδοχεία και εστιατόρια	15,8	19,9
Θ. Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	0,6	0,8
Ι. Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	0,4	0
Κ. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	7,5	4,8
Λ. Δημόσια διοίκηση και άμυνα κλπ	0,4	0,4
Μ. Εκπαίδευση	1,0	1,9
Ν. Υγεία και κοινωνική μέριμνα	3,1	2,1
Ξ. Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	4,3	2,1
Ο. Ιδιωτικά νοικοκυριά	40,8	46,5
Π. Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	0	0

Πηγή: INE/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2005

απασχολούμενων γυναικών της χώρας, (και στο 6,3% του συνόλου των γυναικών), στον κλάδο των εργαζομένων γυναικών σε ιδιωτικά νοικοκυριά αποτελούν το 67% των γυναικών, οι οποίες απασχολούνται συνολικά στον κλάδο. Από τον παραπάνω πίνακα

βλέπουμε ξεκάθαρα ότι αν αθροίσουμε τους τομείς της κατ'οίκον απασχόληση με όσες εργάζονται στους τομείς της υγείας και κοινωνικής μέριμνας και παροχής υπηρεσιών, διαπιστώνουμε ότι σε ποσοστό 75,5%, δηλαδή, τρεις στις τέσσερις γυναίκες εργαζόμενες στους συγκεκριμένους τομείς απασχόλησης είναι μετανάστριες.

Πίνακας 2: Μεταβολές στην απασχόληση των μεταναστριών από 2001 έως το 2005

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΕΣ	2005	2001	ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ 2001 - 2005
ΣΥΝΟΛΟ	106.791	58.527	48.264
15-19 ετών	1.718	1.041	677
20-24 ετών	6.661	4.724	1.937
25-29 ετών	17.482	9.583	7.899
30-34 ετών	17.731	11.020	6.711
35-39 ετών	19.066	9.764	9.302
40-44 ετών	16.571	9.844	6.727
45-49 ετών	11.974	6.620	5.354
50-54 ετών	9.689	3.782	5.907
55-59 ετών	4.693	1.537	3.156
60-64 ετών	1.206	340	866
65-69 ετών	0	136	-136
70-74 ετών	0	136	-136
75+ ετών	0	0	0

Πηγή: INE/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2005

Από τον Πίνακα 2, που παρατίθεται παραπάνω βλέπουμε ότι οι μετανάστριες που έχουν μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης σε σχέση με την ηλικία, είναι αυτές που ηλικιακά ανήκουν στις ομάδες 25-29 ετών 30-34 ετών, 35-39 ετών και 40-44 ετών. Ενώ αριθμητικά το 2005, ο αριθμός των απασχολούμενων γυναικών έχει αυξηθεί κατά πολύ.

Κατά το παραπάνω χρονικό διάστημα λοιπόν, αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό ανεργίας των μεταναστριών μειώθηκε πολύ περισσότερο, από 17,9% στο 14%, σε σχέση με στις Ελληνίδες που παρουσιάστηκε μείωση μόνο κατά 0.5%.

Επιπλέον, το ποσοστό ανεργίας των μεταναστριών το 2001 ήταν μεγαλύτερο από αυτό των Ελληνίδων ενώ το 2005 ήταν μικρότερο (14% και 15,3% αντίστοιχα).

Ωστόσο, είναι γεγονός ότι οι γυναίκες μετανάστριες έρχονται αντιμέτωπες με περισσότερες δυσκολίες στην εύρεση εργασίας άρα και μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας από τα αντίστοιχα ποσοστά ανεργίας των ανδρών μεταναστών (14% και 4,4% αντίστοιχα).

2.2 Εργασία φροντίδας και κατ'οίκον απασχόληση

Διαχρονικά, η εργασία φροντίδας συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την εργασία των μεταναστών και κυρίως γυναικών είτε πρόκειται για περιπτώσεις εσωτερικής μετανάστευσης κατά τα παλαιότερα χρόνια είτε πρόκειται για την διεθνή, διασυνοριακή μετανάστευση, εφάμιλλή αυτής των τελευταίων δεκαετιών στην Ελλάδα αλλά και αλλού.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η μεταναστευτική ιστορία έχει αποδείξει ότι η παροχή υπηρεσιών «μη-αμειβόμενης» φροντίδας αποτελούσε δίχως αμφισβήτηση γυναικεία «σκλαβιά» και υποχρέωση ενώ από την άλλη η παροχή υπηρεσιών φροντίδας με αμοιβή δεν ήταν αποκλειστικό προνόμιο των γυναικών. Η επί της ουσίας επικράτηση των γυναικών στον τομέα της φροντίδας αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικά που καλλιεργήθηκαν μαζί με την εκβιομηχάνιση της κοινωνίας καθώς έως τότε, η εικόνα ήταν μοιρασμένη (Brown, 2005).

Η διερεύνηση της ιστορίας που συνοδεύει την αγορά των υπηρεσιών φροντίδας στην Ελλάδα παρουσιάζει πολύ ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Οι λόγοι που κάνουν ενδιαφέρουσα την ιστορία των υπηρεσιών φροντίδας και κατ'οίκον απασχόλησης στην Ελλάδα είναι οι εξής:

- Το βασικότερο στοιχείο είναι ότι λόγω της μορφής που έχει σήμερα η Ελληνική κοινωνία, ένα μεγάλο κομμάτι που αφορά τις παραπάνω υπηρεσίες έχει ανατεθεί στην αγορά εργασίας. Έντονα λοιπόν παρατηρείται αυτή η τάση στην Ελλάδα, λόγω του ότι η πλειοψηφία των γυναικών εργάζεται. Επιπλέον, στην σύγχρονη Ελλάδα δεν ισχύουν πλέον τα στερεότυπα των παλαιών χρόνων καθώς έχει υπάρξει μετασχηματισμός της νοοτροπίας και των αντιλήψεων για τον ρόλο και καθήκοντα των φύλων μέσα στην οικογένεια.
- Επιπλέον, από την δεκαετία του 1990 και έπειτα, η Ελλάδα γνώρισε ένα μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα που εισέρευσε. Η Ελλάδα λοιπόν μετατράπηκε ξαφνικά από χώρα αποστολής μεταναστών στο εξωτερικό σε χώρα υποδοχής. Σε εκείνη την φάση επιπλέον, η Ελλάδα μετατρέπονταν από «φτωχό συγγενή» σε «κεντρικό εταίρο» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό σαν γεγονός, σαφώς επηρέασε τη διάρθρωση της

οικονομίας της χώρας όσο και τις ανάγκες που τροφοδοτούν τη ζήτηση για υπηρεσίες (Μουσούρου & Κασσιμάτη, 2007).

2.3 Σεξουαλική παρενόχληση στην κατ'οίκον εργασία

Η σεξουαλική παρενόχληση κατά την εργασία είναι ένας νέος όρος, ο οποίος επιχειρεί να περιγράψει ένα ιδιαίτερος σημαντικό πρόβλημα. Τα στοιχεία που συνιστούν και προσδιορίζουν τον όρο και την έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης μεταβάλλονται στο χώρο και το χρόνο, αφού επηρεάζονται από τις ιστορικές, πολιτισμικές, κοινωνικές και πολιτικο-οικονομικές συγκυρίες που ισχύουν ανα περιόδους. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην είναι εφικτός ο προσδιορισμός του όρου με συγκεκριμένες και προκαθορισμένες έννοιες.

Η πιο κοντινή προσέγγιση της σεξουαλικής παρενόχλησης, προσδιορίζει το φαινόμενο ως μια *«επαναλαμβανόμενη πρακτική που αποτελεί έκφραση ιδιότυπων μορφών ιεραρχίας και κυριαρχίας, κατά τις οποίες το θύμα της σεξουαλικής παρενόχλησης υφίσταται διασυρμό της προσωπικότητάς του με σημαντικές ψυχολογικές συνέπειες»*. Ο παραπάνω ορισμός κατατάσσει το φαινόμενο αυτό πρωτίστως ως ένα κοινωνικό πρόβλημα το οποίο επιφέρει τόσο την επιδείνωση των εργασιακών συνθηκών και σχέσεων όσο και την ενδυνάμωση της ανισότητας ως προς τα εργασιακά δικαιώματα μεταξύ των φύλων, μια και κατά πλειοψηφία θύματα της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι κυρίως οι γυναίκες.

Είναι γεγονός ότι μονάχα πρόσφατα, αναγνωρίστηκε η σεξουαλική παρενόχληση στον εργασιακό χώρο ως ένα σημαντικό πρόβλημα για την αντιμετώπιση του οποίου είναι απαραίτητη η άμεση εξεύρεση τρόπων αντιμετώπισής.

Μόλις το 1975, έγινε η πρώτη προσπάθεια ώστε να διαμορφωθεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός με κύρια στοιχείο τις συμπεριφορές που εκδηλώνονται στο εργασιακό περιβάλλον και που προκαλούν στον αποδέκτη τους ενόχληση, αμηχανία και δυσaréσκεια.

Η προσπάθεια που έγινε αρχικά το 1975, διευρύνθηκε τα αμέσως επόμενα χρόνια κυρίως ως προς τρία σημαντικά σημεία, τα οποία παρουσιάζονται παρακάτω:

- ✓ Αναγνωρίστηκε ότι συμπεριφορές που αποτελούν την σεξουαλική παρενόχληση είναι αρκετά σημαντικές, έτσι ώστε να μην απαιτείται η επανάληψή τους για να αξιολογηθούν ως τέτοιες (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Ζωής και Εργασίας, 2007).
- ✓ Οι πιο σύγχρονοι ορισμοί συμπεριλάμβαναν και τον όρο παρενόχληση βάσει φύλου.

- ✓ Η σεξουαλική παρενόχληση σαν πράξη ακολουθήθηκε από τη φεμινιστική και κοινωνικο-πολιτισμική ερμηνεία του φαινομένου, σύμφωνα με την οποία η σεξουαλική παρενόχληση αποτελεί έκφραση της άνισης κατανομής της εξουσίας σε κοινωνικό επίπεδο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία έχει αποτελέσει σε μεγάλη κλίμακα αντικείμενο ερευνών σε χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και σε χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης. Από την άλλη, οι μελέτες σε σχέση με το φαινόμενο αυτό στον εργασιακό χώρο είναι πολύ περιορισμένες στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, με μοναδική εξαίρεση την Ιταλία.

Κατά το χρονικό διάστημα 1987-1997 διεξήχθησαν συνολικά 74 μελέτες (ποιοτικές και ποσοτικές) που αφορούσαν την σεξουαλική παρενόχληση στον εργασιακό χώρο σε 11 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών έδειξαν ότι το 30% με 50% των εργαζομένων γυναικών έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας τους τουλάχιστον μία φορά. Αξίζει να αναφέρουμε ότι το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες είναι γύρω στο 10%.

Επιπλέον, στο 50% των περιπτώσεων ο δράστης ήταν ομοβάθμος με το θύμα, ενώ στο 30% των περιπτώσεων ο δράστης ήταν προϊστάμενος, ή ιεραρχικά ανώτερος από το θύμα. Δυστυχώς στην χώρα μας δεν έχει γίνει επισταμένη καταγραφή και ανάλυση του φαινομένου .

Τα τελευταία χρόνια, οι μελέτες πάνω στις διεθνείς εργασιακές συνθήκες δείχνουν ότι ένας αυξανόμενος αριθμός προβλημάτων υγείας σχετιζόμενων με την εργασία δημιουργούνται εξαιτίας ψυχολογικών και όχι σωματικών αιτιών (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Ζωής και Εργασίας, 2007).

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι εκτός από την σωματική βία, η ψυχολογική βία μπορεί να περιλαμβάνει διαφορετικές μορφές όπως είναι ο εκφοβισμός (bullying) ή η ηθική παρενόχληση (mobbing).

Αποτέλεσμα πολλών μελετών είναι η διαπίστωση ότι οι γυναίκες απειλούνται σημαντικά από τη βία στην εργασία τους. Επιπλέον, μια έρευνα του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση της Ζωής και της Εργασίας βρήκε σε 31 Ευρωπαϊκές χώρες που περιλαμβάνονταν, οι γυναίκες που εργάζονται είναι πιο εκτεθειμένες στον εκφοβισμό στην διάρκεια της εργασίας, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ότι οι άνδρες. Μιλώντας συγκεκριμένα για την σεξουαλική παρενόχληση οι γυναίκες εργαζόμενες έχουν βρεθεί

αντιμέτωπες με την σεξουαλική παρενόχληση 3 φορές περισσότερο κατά τον τελευταίο χρόνο συγκρινόμενο με τους άνδρες συναδέλφους τους.

Πολλοί είναι οι λόγοι που εξηγούν τα παραπάνω αποτελέσματα. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι:

- Οι γυναίκες εργαζόμενες υπερεκπροσωπούνται σε πολλά επαγγέλματα που θεωρούνται μεγάλου κινδύνου σε σχέση με το φαινόμενο όπως η διδασκαλία, η κοινωνική εργασία, η νοσηλευτική και άλλα επαγγέλματα υγείας, οι εργαζόμενες σε τράπεζες, καταστήματα, ξενοδοχεία, εστιατόρια και εργοστάσια.
- Το γεγονός ότι υπάρχει μεγάλος διαχωρισμός μεταξύ των γυναικών που κυρίως εργάζονται σε δουλειές χαμηλής αμοιβής και κύρους σε αντίθεση με τους άνδρες οι οποίοι εργάζονται σε δουλειές με καλύτερες αποδοχές και κύρος, (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Ζωής και Εργασίας, 2007).
- Επιπλέον παράγοντες που ενθαρρύνουν αυτό το φαινόμενο είναι οι δύσκολες συνθήκες εργασίας όπως ο μεγάλος φόρτος εργασίας, οι γρήγοροι ρυθμοί δουλειάς, η μείωση μισθών, η έλλειψη στήριξης από τους εργοδότες, οι διοικητικές μέθοδοι που ευνοούν τον ανταγωνισμό των εργαζομένων, (Δίκτυο Υγείας Γυναικών Καναδά, 2007) .

Όσον αφορά στην εργασία των μεταναστών, βασιζόμενοι στο γεγονός ότι στην Ευρώπη, κατά τις τελευταίες δεκαετίες υπήρξε σημαντική αύξηση του αριθμού των μεταναστών, η μεγάλη πλειοψηφία τους είναι γυναίκες (Regional Office for Europe, 2010). Η Ελλάδα ήταν μια από τις χώρες που υποδέχτηκαν κατά την δεκαετία του 1990 ένα μεγάλο αριθμό μεταναστών επίσης (King & Black, 1997). Η πλειοψηφία των μεταναστών που έφτασαν στην Ελλάδα προέρχονταν από γειτονικές χώρες όπως η Αλβανία και οι υπόλοιπες Βαλκανικές χώρες αλλά και από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Καβουνίδη, 2000).

Επίσημα στοιχεία δείχνουν ότι οι γυναίκες μετανάστριες απασχολούνται στην χώρα που μεταβαίνουν, κατά βάση στον τομέα της φροντίδας του σπιτιού, των ηλικιωμένων και των παιδιών, όπως και σε μικρές επιχειρήσεις (Sakellis & Spygouroulou, 2007). Ανεξαρτήτως εθνικότητας, τα κύρια χαρακτηριστικά των μεταναστριών παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες, για παράδειγμα μεταναστεύουν μόνες, εργάζονται ως οικιακοί βοηθοί, ενώ η πλειοψηφία δεν έχει άδεια εργασίας, πράγμα που δημιουργεί ένα καθεστώς επισφάλειας (INE-ΓΣΕΕ, 2009).

Η εκμετάλλευση και κακοποίηση των μεταναστριών σε κατ'οίκον απασχόληση οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης αναγνώρισης της εργασίας τους ως μια «σωστή» δουλειά, της μεγάλης εξάρτησής τους από τον εργοδότη (ειδικά αν

ζουν στο σπίτι του εργοδότη), αλλά και λόγω της έλλειψης σαφούς νομικής προστασίας (Regional Office for Europe, 2010).

Επιπροσθέτως, πολλές μετανάστριες - οικιακοί βοηθοί είναι ιδιαίτερα ευάλωτες εξαιτίας της παράνομης κατάστασης τους ή της αδήλωτης φύσης της εργασίας τους. Ευάλωτες θεωρούνται όμως και εκείνες των οποίων η παραμονή και η απασχόληση είναι απολύτως νόμιμες επειδή είτε η γενική νομοθεσία δεν είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους, είτε η ειδική νομοθεσία, όπου υφίσταται, συχνά τους παρέχει μικρότερη προστασία από ό, τι στις άλλες κατηγορίες εργαζομένων. Η δημιουργία νομοθετικών προβλημάτων περιορίζει την πρόσβασή τους σε αρκετά οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα που ισχύουν για τους άλλους εργαζόμενους δημιουργώντας πολλές φορές την καταχρηστική εργοδοτική συμπεριφορά.

Επίσης, οι μετανάστριες οικιακές βοηθοί είναι περισσότερο ευάλωτες καθώς δεν είναι σε θέση πολλές φορές να προστατέψουν τον εαυτό τους έναντι καταχρηστικών καταστάσεων, κυρίως λόγω ελλιπούς γνώσης της τοπικής γλώσσας και της ανεπαρκούς πρόσβασης σε κατάλληλες θέσεις εργασίας (Regional Office for Europe, 2010).

Ως σεξουαλική παρενόχληση ορίζεται η αρνητική συνδήλωση μιας δυσμενούς κοινωνικής μεταχείρισης και ανεπιθύμητης συμπεριφοράς. Σαν φαινόμενο εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στις Η.Π.Α., ενώ αργότερα στην Ευρώπη στις αρχές της δεκαετίας του 1980 (Παντελίδου-Μαλούτα Μ, 2002).

2.4 Θεωρητικά μοντέλα της σεξουαλικής παρενόχλησης

Τα θεωρητικά μοντέλα που αναπτύχθηκαν από την επιστημονική κοινότητα στην προσπάθεια ανάλυσης και ερμηνείας του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας, εστιάζονται στη διερεύνηση βιολογικών και κοινωνικο-πολιτισμικών παραγόντων. Παραθέτουμε τα σημαντικότερα θεωρητικά-ερμηνευτικά μοντέλα του φαινομένου που εμφανίζονται συστηματικά στη διεθνή βιβλιογραφία.

✓ Το βιολογικό μοντέλο

Σύμφωνα με το βιολογικό μοντέλο, η σεξουαλική παρενόχληση ερμηνεύεται υπό το πρίσμα των σεξουαλικών σχέσεων και της φυσικής έλξης ανάμεσα στα δύο φύλα. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι η «σεξουαλική επιλογή» έχοντας ως στόχο την αναπαραγωγή, οδηγεί τις συμπεριφορές ανδρών και γυναικών στην αναζήτηση ερωτικού συντρόφου. Η σεξουαλική προσέγγιση των ανδρών διαφέρει από αυτή των γυναικών, λόγω της διαφοράς του αναπαραγωγικού ρόλου που έχουν τα δύο φύλα.

Διαφορετικοί ψυχολογικοί μηχανισμοί χαρακτηρίζουν τη σεξουαλική στρατηγική των δύο φύλων. Για τις γυναίκες, σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άνδρες, η σεξουαλική στρατηγική συνδέεται με την αναζήτηση μακροχρόνιων σοβαρών δεσμεύσεων με ένα σύντροφο που μπορεί να παρέχει σιγουριά και ασφάλεια στα μέλη της μελλοντικής οικογένειας. Αντίθετα, για τους άνδρες, η σεξουαλική στρατηγική συνδέεται συχνά με την επιδίωξη σύναψης σύντομων σεξουαλικών σχέσεων με ελκυστικές γυναίκες. Αυτές οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών που αναδεικνύονται μέσα από τις στρατηγικές, οδηγούν αναπόφευκτα τα δύο φύλα σε συγκρούσεις, μορφή των οποίων αποτελεί και η σεξουαλική παρενόχληση (Davidson & Burke, 1994).

Η αντίδραση των «θιγόμενων» γυναικών στη σεξουαλική παρενόχληση, εξαρτάται από το αν το κίνητρο του δράστη της συμπεριφοράς ερμηνεύεται ως ρομαντικό ή σεξουαλικό. Οι άνδρες επιδιώκοντας σαφώς την σύναψη σεξουαλικών σχέσεων, προσανατολίζονται γρηγορότερα σεξουαλικά απ' ότι οι γυναίκες. Το ενδιαφέρον που μπορεί να τους δείξει ένα άτομο αντίθετου φύλου εκλαμβάνεται αρκετές φορές ως σεξουαλικό ενδιαφέρον, εν αντιθέσει με τις γυναίκες που μπορεί να το θεωρήσουν ως φιλικό ενδιαφέρον. Η διαφορετική ερμηνεία μιας συμπεριφοράς από τα δύο φύλα, ενδέχεται να οδηγήσει σε παρανοήσεις και συγκρούσεις.

✓ Το κοινωνικο-πολιτισμικό μοντέλο

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεώρηση, η σεξουαλική παρενόχληση αντιπροσωπεύει την κατάχρηση εξουσίας και υπό αυτή την έννοια εξετάζεται μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο που καλλιεργεί και ενισχύει τις ανισότητες σε επίπεδο εξουσίας και δύναμης μεταξύ των δύο φύλων. Οι άνδρες επιβραβεύονται κοινωνικά όταν δείχνουν σεξουαλική ενεργητικότητα, ενώ οι γυναίκες επιβραβεύονται όταν είναι υποχωρητικές και παθητικές. Η σεξουαλική παρενόχληση των γυναικών από τους άνδρες συνδέεται άμεσα με τη θέση που έχει η γυναίκα στην κοινωνία: οι άνδρες κυριαρχούν και εξουσιάζουν, ενώ οι γυναίκες κυριαρχούνται. Οι σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων σε όλα τα κοινωνικά πεδία είναι διαποτισμένες από αυτό το σχήμα του κυρίαρχου αρσενικού και του κυριαρχούμενου θηλυκού. Η σεξουαλική παρενόχληση, κατά συνέπεια, δεν είναι τίποτε άλλο, παρά μια μορφή σεξουαλικής κυριαρχίας ανάμεσα στα δύο φύλα, η οποία πλήττει και επιδεινώνει περαιτέρω τη θέση της γυναίκας στο κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον (Brewis & Linstead, 2000)

✓ Το δομικό μοντέλο

Η σεξουαλική παρενόχληση στοιχειοθετείται υπό το πρίσμα του δομικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας μιας επιχείρησης. Σύμφωνα με αυτό, η σεξουαλική παρενόχληση είναι απόρροια των σχέσεων ιεραρχίας, των επαγγελματικών ευκαιριών και των σχέσεων εξουσίας, όπως δημιουργούνται και ενθαρρύνονται από την δομή μιας επιχείρησης. Τα φυσικά, δομικά και κανονιστικά χαρακτηριστικά μιας επιχείρησης, παραχωρούν την δυνατότητα στους άνδρες εργαζόμενους να παρενοχλούν τις γυναίκες εργαζόμενες.

Για παράδειγμα, συχνά σε μια επιχείρηση οι άνδρες και οι γυναίκες κατέχουν διαφορετικές θέσεις, με τους άνδρες κυρίως να κατέχουν σε μεγαλύτερο βαθμό θέσεις εξουσίας. Μέσα από την ίδια τη δομή της επιχείρησης, δίνεται η δυνατότητα στους άνδρες να κάνουν χρήση της δύναμης και εξουσίας που κατέχουν, ώστε να επηρεάσουν τις υφιστάμενες γυναίκες και να τις εμπλέξουν σε σεξουαλικές σχέσεις.

Η κατοχή δύναμης και εξουσίας βοηθά εκ μέρος του θύτη στην εκδήλωση σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας, η οποία συχνά γίνεται με τη μορφή του εκβιασμού και απειλεί -πέραν των άλλων- την εργασιακή θέση του θύματος της. Τέλος, η σεξουαλική παρενόχληση θεωρείται ως ένα μέσο απομάκρυνσης των γυναικών από τον εργασιακό και κοινωνικό ανταγωνισμό, ισχυρισμός που βρίσκει αρκετές φεμινίστριες αντίθετες.

✓ **Η φιλελεύθερη οπτική**

Ως σεξουαλική παρενόχληση σύμφωνα με τη φιλελεύθερη οπτική, νοείται η συμπεριφορά των υποκειμένων εκείνων που άδικα βλάπτουν άλλα άτομα στο χώρο εργασίας (ή αλλού). Εντούτοις, εξαιτίας της άνισης θέσης που κατέχουν τα φύλα στην κοινωνία, συμφώνα με την φιλελεύθερη οπτική, οι άντρες τείνουν να είναι οι δράστες μιας ανάλογης συμπεριφοράς (παρενόχλησης) και οι γυναίκες οι αποδέκτες της. Η συγκεκριμένη οπτική υποκινείται και περικλείει πολιτικές και ανθρώπινες αξίες, όπως η ελευθερία και η ισότητα, ενώ εξετάζει λιγότερο τα κίνητρα και τους μηχανισμούς που επηρεάζουν και κατευθύνουν την ανθρώπινη συμπεριφορά.

✓ **Το νομικό μοντέλο**

Η νομική θεώρηση, υποστηρίζει ότι οι σεξουαλικά παρενοχλητικές συμπεριφορές αντανακλούν την ανισότητα δύναμης στις σχέσεις έχοντας ως αποτέλεσμα την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Αυτό επιτελείται συνήθως από εκείνον που έχει την εξουσία και τη δύναμη έναντι αυτού που υστερεί, στην προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ως θεμελιώδους δικαιώματος, στην προσβολή της σεξουαλικής αξιοπρέπειας και ελευθερίας επιλογής, καθώς και στην εκμετάλλευση της ιεραρχικής ισχύος με την

εξαναγκασμένη απόσπαση σεξουαλικής εύνοιας ή την υποχρέωση κάποιου σε ανοχή της ανεπιθύμητης σεξουαλικής συμπεριφοράς (Crouch, 2001).

2.5 Χαρακτηριστικά του δράστη και του θύματος σεξουαλικής παρενόχλησης

Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά του άνδρα-δράστη σεξουαλικής παρενόχλησης, οι πληροφορίες κυρίως προέρχονται από τις ομολογίες και τις περιγραφές των θυμάτων. Από αυτές προκύπτει ότι ο δράστης είναι:

- Συνήθως έγγαμος
- Μεγαλύτερος σε ηλικία από το θύμα
- Ίδιας εθνικότητας
- Πιθανότερα ομοβάθμιος του θύματος συνάδελφος, παρά προϊστάμενος (Crouch, 2001).

Σύμφωνα με τη φεμινιστική οπτική της σεξουαλικής παρενόχλησης, δεν πρόκειται μόνο για μια συμπεριφορά ή πράξη σεξουαλικού χαρακτήρα, αλλά επίσης και για μια μορφή έκφρασης της δύναμης και της υπεροχής του δράστη απέναντι στο θύμα.

Την ερμηνεία αυτή έρχονται να ενισχύσουν τα ευρήματα, από τα οποία προκύπτει ότι οι δράστες, καθώς και οι πιθανοί δράστες σεξουαλικής παρενόχλησης, έχουν ακραίες, παραδοσιακές απόψεις για τον ορισμό του άνδρα και ανδρισμού, την υπεροχή και την επιβολή δύναμης πάνω στις γυναίκες και την κοινωνική και σεξουαλική υπεροχή των ανδρών (Crouch, 2001).

Πάντως, θα πρέπει να επισημανθεί ότι σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα μέχρι και σήμερα, τα χαρακτηριστικά των ανδρών-δραστών σεξουαλικής παρενόχλησης δεν διαφέρουν από τα χαρακτηριστικά των υπόλοιπων ανδρών.

Τα χαρακτηριστικά των γυναικών που πέφτουν θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης στους χώρους εργασίας, είναι:

- Ηλικιακά νέες
- Άγαμες ή/και διαζευγμένες
- Όσες απασχολούνται σε λιγότερο παραδοσιακούς τομείς της αγοράς εργασίας (Crouch, 2001).

Παρόλαυτα δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι από έρευνες προκύπτει ότι όλες οι εργαζόμενες γυναίκες είναι ενδεχομένως στόχοι σεξουαλικής παρενόχλησης.

Τέλος, σύμφωνα με τους Gruber & Bjorn (1986), οι γυναίκες με μειωμένη αυτοεκτίμηση αντιδρούν περισσότερο παθητικά απέναντι στην παρενόχληση από ότι οι γυναίκες με

υψηλότερη αυτοεκτίμηση. Αυτό το γεγονός δείχνει ότι οι γυναίκες μειωμένης αυτοεκτίμησης είναι περισσότερο ευάλωτες.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι, είναι εξαιρετικά δύσκολο να σχηματιστεί μια εικόνα για το προφίλ του δράστη σεξουαλικής παρενόχλησης, αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι οι δράστες που παραπέμπονται σε δίκη, αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 40% των υποθέσεων σεξουαλικής παρενόχλησης.

Οι γυναίκες, οι οποίες υιοθετούν τις παραδοσιακές αντιλήψεις για του ρόλους των δύο φύλων, εκδηλώνουν στάσεις και συμπεριφορές σύμφωνες με την προκαθορισμένη κοινωνική ταυτότητα του φύλου τους, όπως παθητικότητα, στοργικότητα και υποχωρητικότητα. Αυτές οι γυναίκες είναι πιθανότεροι στόχοι σεξουαλικής παρενόχλησης, επιδεικνύουν μεγαλύτερη ανοχή απέναντι σε παρενοχλητικές συμπεριφορές και είναι λιγότερο ενημερωμένες για τις αρνητικές συνέπειες της σεξουαλικής παρενόχλησης στα θύματα.

Θα πρέπει ωστόσο να αναφερθεί ότι οι απόψεις των υποκειμένων διαφέρουν ως προς το βαθμό που αναγνωρίζουν ή αντιλαμβάνονται μια συμπεριφορά ως σεξουαλική παρενόχληση. Ένα από τα πιο επίμονα και ισχυρά ευρήματα διαφόρων ερευνών (Burke, 2009), είναι ότι τα δύο φύλα αντιλαμβάνονται διαφορετικά τη σεξουαλική παρενόχληση: οι γυναίκες σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άνδρες θεωρούν μεγαλύτερο αριθμό συμπεριφορών ως σεξουαλική παρενόχληση. Επίσης, η σχετική συμπεριφορά που εκδηλώνεται από έναν προϊστάμενο ή άτομο που κατέχει εξουσία στο χώρο της εργασίας, είναι πιθανότερο να θεωρηθεί σεξουαλική παρενόχληση. Όσο πιο σαφής και σοβαρή είναι μια παρενοχλητική συμπεριφορά, τόσο πιθανότερο είναι να θεωρηθεί και από τα δύο φύλα, σεξουαλική παρενόχληση (Burke, 2009).

2.6 Επισκόπηση των ερευνών για την σεξουαλική παρενόχληση των μεταναστριών

Όπως προκύπτει από στοιχεία, μετά από 332 νέες εγγραφές μεταναστριών οικιακών βοηθών στο υποστηρικτικό κέντρο για τους μετανάστες Kalayaan στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 2004, βρέθηκε ότι ποσοστό 5% ανέφερε σεξουαλική κακοποίηση. Σε κάποιες περιπτώσεις, οι εργοδότες παρακρατούσαν διαβατήρια, πράγμα που σημαίνει ότι η πρόσβαση των μεταναστριών οικιακών βοηθών στις βασικές υπηρεσίες όπως είναι η υπηρεσίες υγείας ήταν απαγορευτική (Brown, 2005)

Όπως προκύπτει από σειρά ερευνών σχετικά με την σεξουαλική παρενόχληση των γυναικών οι οποίες εργάζονται σε παραδοσιακούς και μη παραδοσιακούς τομείς, για τις

γυναίκες που απασχολούνται σε παραδοσιακούς τομείς, η σεξουαλική παρενόχληση έχει την μορφή απειλής για την απώλεια της εργασίας τους, ενώ για τις γυναίκες που εργάζονται σε μη παραδοσιακούς τομείς, η σεξουαλική παρενόχληση παρουσιάζεται ως μια εμπειρία μέσα σε ένα γενικά εχθρικό εργασιακό περιβάλλον (Holzbecher M. et al., 2004). Οι πιο συνηθισμένοι τρόποι σεξουαλικής παρενόχλησης σχετίζονται με ανεπιθύμητα σεξουαλικά πειράγματα, αστεία, σχόλια, ερωτήματα, ανεπιθύμητα πονηρά βλέμματα, χειρονομίες και σφυρίγματα (Hearn et al., 1989).

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά σε πανελλαδικό επίπεδο, από το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) το 2004, βρέθηκε ότι:

- ✓ Οι νεότερες γυναίκες (έως 25 ετών) υφίστανται συχνότερα σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία, σε σχέση με τις γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας (άνω των 25 ετών).
- ✓ Οι πιο συνήθεις πρακτικές ήταν η ανεπιθύμητη επαφή ή άγγιγμα, προκλητικές χειρονομίες, φορτική πίεση για ραντεβού ή έξοδο, πίεση για σύναψη σχέσης, αστεία με σεξουαλικό περιεχόμενο.
- ✓ Υπήρξαν περιπτώσεις βιασμού σε ποσοστό 5,8%.
- ✓ Η συντριπτική πλειοψηφία των δραστών σεξουαλικής παρενόχλησης είναι άνδρες (97%).
- ✓ Το 36,7% των θυμάτων δήλωσε ότι η παρενόχληση συνέβη μόνο μια φορά από το συγκεκριμένο πρόσωπο.
- ✓ Σημαντικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι σχεδόν 5 στις 10 γυναίκες αναφέρουν επανάληψη της παρενόχλησης πάνω από δυο φορές από τον ίδιο άνθρωπο.
- ✓ Κατά το 81,7% των περιπτώσεων σεξουαλικής παρενόχλησης δεν υπήρχαν άλλα πρόσωπα παρόντα, πέραν του δράστη και του θύματος.
- ✓ Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, οι γυναίκες που υφίσταται σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας, αποχωρούν από την συγκεκριμένη εργασία (78,3%), είτε οικειοθελώς σε ποσοστό 86,2% είτε λόγω απόλυσης σε ποσοστό 8,5%.
- ✓ Η πιο συχνή αντίδραση των γυναικών είναι να ζητούν ευθέως και ευγενικά από τον δράστη να σταματήσει (42,5%). Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι ένα 37,5% των θυμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης διατηρεί αμυντική και υποχωρητική συμπεριφορά
- ✓ Σπάνια είναι η εμπλοκή τρίτων προσώπων, είτε υπό την μορφή καταγγελίας, είτε υπό την έννοια της έκκλησης των θυμάτων για βοήθεια και αυτό κυρίως γιατί τα θύματα φοβούνται να μην χάσουν την δουλειά τους (Κ.Ε.Θ.Ι., 2004).
- ✓ Σε ένα ποσοστό 14,9% η παρενοχλητική συμπεριφορά συνεχίστηκε, παρά τις προσπάθειες του θύματος.

- ✓ Συνήθως, οι γυναίκες που υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας, εμπιστεύονται αυτή την εμπειρία σε φίλους, (48,3%) και σε μέλη της οικογενείας τους (45%). Υπάρχει όμως και ένα ποσοστό της τάξης του 13,3% των γυναικών που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία που δεν εκμυστηρεύεται την εμπειρία του σε κανέναν.
- ✓ Οι γυναίκες που συμμετείχαν στην έρευνα πιστεύουν ότι οι βασικότεροι λόγοι που οδήγησαν το δράστη στη παρενόχληση είχαν κυρίως να κάνουν με στο χαρακτήρα του (21,7%), καθώς συχνά παρατηρούνταν το φαινόμενο να παρενοχλεί και άλλες γυναίκες (15,8%). Συνεχίζοντας, το 11,7% των γυναικών πιθανολογούν ως αιτία παρενόχλησης την έλξη που αισθάνεται ο δράστης για το θύμα.
- ✓ Σημαντικό στοιχείο της έρευνας αποτελεί το γεγονός ότι, το 32,5% των γυναικών που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση αναφέρει ότι γνωρίζει και άλλη γυναίκα που έχει υποστεί σεξουαλική παρενόχληση και στις περισσότερες των περιπτώσεων (79,5%) από το ίδιο πρόσωπο (Κ.Ε.Θ.Ι., 2004).

Επιπλέον, σε έρευνα του Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), που παρουσιάστηκε σε διεθνές συνέδριο στην Αθήνα το 2009 και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ και στην οποία συμμετείχαν εργαζόμενες μετανάστριες σε δύο δημόσια και ένα ιδιωτικό νοσοκομείο. Μολδαβία, Ουκρανία, Λευκορωσία, Αλβανία, Βουλγαρία προέκυψαν τα εξής σημαντικά συμπεράσματα:

- Οι εργαζόμενες μετανάστριες νοσοκόμες που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν ηλικίας από 45 μέχρι 53 ετών
- Οι συμμετέχουσες διέμεναν στην Ελλάδα κατά μέσον όρο 8 χρόνια.
- Οι μετανάστριες φτάνοντας στην Ελλάδα ξεκίνησαν να δουλεύουν ως οικιακοί βοηθοί, ακόμη και εσωτερικές σε σπίτια και έκτοτε οι περισσότερες είχαν αλλάξει πολλές δουλειές.
- Επιπλέον, όπως δήλωσαν υπήρξαν θύματα εκμετάλλευσης στις προηγούμενες δουλειές τους, ενώ δύο από τις συμμετέχουσες αναφέρουν ότι έζησαν σε καθεστώς δουλείας (<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=39761>) .
- Τέλος, οι εργαζόμενες της έρευνας αν και δουλεύουν οκτάωρο, οι μισθοί τους είναι τόσο χαμηλοί που για να ζήσουν, σχεδόν όλες αναγκάζονται να καθαρίζουν σπίτια ή να φροντίζουν ηλικιωμένους για παραπάνω εισόδημα.

2.7 Ορθές πρακτικές της Πολιτείας για την ομαλή ένταξη και απασχόληση των μεταναστριών

Η συνεισφορά της πολιτείας δηλαδή του κράτους στην ομαλή ένταξη των μεταναστριών στην Ελληνική κοινωνία είναι πάρα πολύ σημαντική. Είναι σημαντικό, αρχικά να νιώθουν ότι υπάρχουν φορείς κρατικοί στους οποίους μπορούν να απευθυνθούν είτε για ενημέρωση, είτε για συμβουλευτική, είτε για να ζητήσουν στήριξη ή επιμόρφωση.

Η σωστή οργάνωση και έγκαιρη πρόβλεψη από πλευράς κρατικών δομών μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα που θα βοηθήσει στην ομαλή παραμονή και εργασία των μεταναστριών στην χώρα υποδοχής αλλά θα συμβάλλει και στην ανάπτυξη του αισθήματος αποδοχής των ανθρώπων αυτών από την Ελληνική κοινωνία. Με τον τρόπο αυτό, ακόμα και τα φαινόμενα της σεξουαλικής παρενόχλησης των μεταναστριών στους χώρους εργασίας θα μπορέσουν να περιοριστούν σε σημαντικό βαθμό.

Η Ελληνική πολιτεία για αυτό τον σκοπό έχει δημιουργήσει κάποιους άξονες δράσεων οι οποίοι και παρατίθενται παρακάτω.

Πρώτος άξονας

❖ Καλές πρακτικές που αφορούν στην παροχή Συμβουλευτικών και Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΣΥΥ)

Στον άξονα αυτό συγκεντρώθηκαν καλές πρακτικές, οι οποίες σχετίζονται με:

- ✓ Τη δημιουργία νέων δομών πληροφόρησης και παροχής συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών
- ✓ Την αξιοποίηση και αναβάθμιση των ήδη υπάρχοντων δομών για την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών στους μετανάστες
- ✓ Τη στελέχωση των υπηρεσιών συμβουλευτικής και υποστήριξης με μετανάστες
- ✓ Την παροχή συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών.

Τα ζητήματα αυτά αναδεικνύονται ως μεγίστης σημασίας και απασχόλησαν το σύνολο σχεδόν των έργων που μελετήθηκαν. Το έργο των δομών είναι πολυεπίπεδο, καθώς έχουν ως στόχο να βοηθήσουν την κοινωνικά αποκλεισμένη μετανάστρια στην απασχόληση και την κοινωνική ένταξη, μέσα από μια σειρά σαφώς προσδιορισμένων βημάτων ψυχο-κοινωνικής και νομικής υποστήριξης, κατάρτισης, εκπαίδευσης στην ελληνική γλώσσα, αναγνώρισης και πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων, δικτύωσης και τελικά, τοποθέτησης σε θέσεις εργασίας

❖ **Καλές πρακτικές που αφορούν τη δημιουργία νέων δομών πληροφόρησης και παροχής συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών**

Η δομή είναι εξειδικευμένη και εξ αρχής σχεδιασμένη να ανταποκριθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στις ανάγκες των μεταναστών για πληροφόρηση σχετικά με την αγορά εργασίας, τη ψυχο-κοινωνική και νομική στήριξή τους, την παροχή κατάρτισης και άλλων συναφών υπηρεσιών (EQUAL, 2005).

❖ **Καλές πρακτικές που αφορούν την αξιοποίησης και αναβάθμιση υφιστάμενων δομών για την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών στους μετανάστες**

Υφιστάμενες δομές παροχής υπηρεσιών που απευθύνονται στο συνολικό πληθυσμό, εξειδικεύονται στην παροχή επιπλέον στοχευμένων υπηρεσιών προς τους μετανάστες.

Η δομή που φιλοξενεί τη νέα λειτουργία είναι οργανωμένη και αρμόδια για να επιλύσει βασικά προβλήματα (EQUAL, 2005).

❖ **Καλές πρακτικές που αφορούν τη στελέχωση των υπηρεσιών συμβουλευτικής και υποστήριξης με μετανάστες**

Κατάλληλη εκπαίδευση μεταναστών ώστε να στελεχώσουν τις δομές παροχής συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών.

Τα οφέλη που προκύπτουν είναι:

- Βελτίωση της επικοινωνίας του μετανάστη/στελέχους με τους χρήστες της υπηρεσίας.
- Υπέρβαση γλωσσικών και άλλων εμποδίων.
- Τα καταρτισμένα στελέχη λειτουργούν και ως πολιτισμικοί διαμεσολαβητές ανάμεσα στους μετανάστες και την τοπική κοινωνία.

❖ **Καλές πρακτικές που αφορούν την παροχή συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών**

Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, ψυχο-κοινωνικής και νομικής υποστήριξης στους μετανάστες από εξειδικευμένο προσωπικό.

Τα οφέλη που προκύπτουν είναι:

- ✓ Ακριβής γνώση από τους μετανάστες των υποχρεώσεών τους και τον τρόπο εκπλήρωσής τους, ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος στη σχέση τους με τους μηχανισμούς της δημόσιας διοίκησης.
- ✓ Κατανόηση από τους μετανάστες των δικαιωμάτων τους και ταυτόχρονη στήριξη στη διεκδίκησή τους (EQUAL, 2005).

Δεύτερος άξονας

Καλές πρακτικές για την ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας

Στον άξονα αυτό παρουσιάζονται οι καλές πρακτικές που αποσκοπούν να οδηγήσουν το μετανάστη ή τη μετανάστρια από τον κοινωνικό αποκλεισμό στην αγορά εργασίας, να γεφυρώσουν την απόσταση ανάμεσα στον κοινωνικό αποκλεισμό και την αγορά εργασίας και να βοηθήσουν τον μετανάστη ή την μετανάστρια ως υποψήφιο εργαζόμενο/η.

Κύριοι στόχοι των πρακτικών αυτών είναι:

- Η αναγνώριση και πιστοποίηση των προσόντων των μεταναστών
- Η κατάρτισή τους
- Η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας

Όπως σημειώνεται στην Ενημέρωση Ενδιάμεσης Έκθεσης Αξιολόγησης: *«Η συνεργασία (στο πλαίσιο της Κ.Π. EQUAL) με τους διακρατικούς εταίρους εμπλουτίστηκε η ελληνική πραγματικότητα με γνώσεις που είχαν αποκτηθεί από εμπειρία των ευρωπαϊκών εταίρων μας σε βάθος χρόνου στο συγκεκριμένο θεματικό πεδίο»* και οδήγησε στη μεταφορά καλών πρακτικών στη χώρα μας. Στο πλαίσιο των διακρατικών συνεργασιών αναπτύσσονται θεματικά πεδία πρωτόγνωρα για την ελληνική πραγματικότητα, όπως: Αναγνώριση Προσόντων και δεξιοτήτων μεταναστών και προσφύγων και Συστήματα Κατάρτισης (EQUAL, 2005).

❖ Καλές πρακτικές που αφορούν την αναγνώριση και πιστοποίηση προσόντων των μεταναστών

Αναγνώριση και πιστοποίηση προσόντων που κατέχουν οι μετανάστες προκειμένου να αξιοποιηθούν στην αγορά εργασίας.

Οφέλη για τους μετανάστες:

- Οι εργοδότες θα διαθέτουν ένα αξιόπιστο σύστημα πιστοποίησης για τα προσόντα και τις δεξιότητες των μεταναστών που προσλαμβάνουν στην επιχείρησή τους.

- Οι μετανάστες θα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε εργασίες αντίστοιχες των προσόντων που διαθέτουν.

❖ **Καλές πρακτικές που αφορούν την κατάρτιση των μεταναστών**

Συμμετοχή των μεταναστών σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης με στόχο την ανάπτυξη νέων προσόντων που απαιτεί η αγορά εργασίας.

Οφέλη:

- Οι μετανάστες θα είναι καλύτερα προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, με πρόσφατα αποκτημένα και πιστοποιημένα προσόντα.
- Παρέχεται η δυνατότητα για κατάρτιση σε τομείς με μεγαλύτερες δυνατότητες απασχόλησης (EQUAL, 2005).

❖ **Καλές πρακτικές που αφορούν την εκμάθηση ελληνικής γλώσσας**

Προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας ως προαπαιτούμενο για την ισότιμη ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας.

Οφέλη :

- Οι μετανάστες θα αποκτήσουν καλύτερες δυνατότητες επικοινωνίας με τους πιθανούς εργοδότες, τους εργαζόμενους και τους συναλλασσόμενους μιας επιχείρησης με αποτέλεσμα να μπορούν να βρουν ευκολότερα εργασία.
- Οι μετανάστες θα κατανοήσουν ευκολότερα το πολιτισμικό περιβάλλον εντός του οποίου καλούνται να ζήσουν και να εργαστούν, καθώς τα μαθήματα γλώσσας γίνονται συχνά με μαθήματα ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού.

Τρίτος Άξονας

Καλές πρακτικές ευαισθητοποίησης του κοινού και καταπολέμησης του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας

Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία αποτελούν ένα σημαντικό εμπόδιο για την είσοδο των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Η ευαισθητοποίηση του πληθυσμού γενικά, των εργοδοτών και των εργαζομένων, αλλά και ειδικών ομάδων πληθυσμού όπως π.χ. τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, η εκπαιδευτική κοινότητα κλπ. αποτελούν σημαντικό στόχο των προσπαθειών για την εργασιακή ένταξη και την απασχόληση των μεταναστών, στη χώρα

μας και διεθνώς. Εν συνεχεία εστιάζουμε σε καλές πρακτικές που αφορούν την ευαισθητοποίηση εργοδοτών για θέματα ρατσισμού και ξενοφοβίας και την ευαισθητοποίηση εργαζομένων για θέματα ρατσισμού και ξενοφοβίας.

❖ **Καλές πρακτικές που αφορούν την ευαισθητοποίηση εργοδοτών για θέματα ρατσισμού και ξενοφοβίας**

Ευαισθητοποίηση των εργοδοτών σε ζητήματα ρατσισμού και ξενοφοβίας, αντιμετώπιση τυχόν ξενοφοβικών στάσεων εκ μέρους τους και υποστήριξη της απόφασής τους να απασχολήσουν μετανάστες στις επιχειρήσεις τους.

Οφέλη:

- Καταπολέμηση ρατσιστικών και ξενοφοβικών αντιλήψεων των εργοδοτών.
- Μεγαλύτερη προθυμία των εργοδοτών να απασχολήσουν μετανάστες.

Τέταρτος άξονας

Καλές πρακτικές πρόσβασης στην εργασία

Στον άξονα αυτό συγκεντρώσαμε τις πρακτικές που σχετίζονται με τη δικτύωση των Επιχειρήσεων ως καλή πρακτική διασφάλισης πρόσβασης στην εργασία, την προσωρινή ή μόνιμη τοποθέτηση στην εργασία και την υποστήριξη στη δημιουργία επιχείρησης (EQUAL, 2005)..

❖ **Καλές πρακτικές που αφορούν τη δικτύωση με επιχειρήσεις για τη διασφάλιση της πρόσβασης στην εργασία**

Η δικτύωση των φορέων παροχής συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών με επιχειρήσεις ή εργοδοτικούς φορείς, ώστε να υπάρχει μόνιμος διάλογος επικοινωνίας και τοποθέτησης των μεταναστών σε θέσεις εργασίας.

❖ **Καλές πρακτικές που αφορούν την προσωρινή ή μόνιμη τοποθέτηση στην εργασία**
Διασφάλιση προσωρινής τοποθέτησης (stage) ή πρόσληψης των μεταναστών/τριών σε επιχειρήσεις (EQUAL, 2005).

Μέρος Β: Ερευνητικό

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία της έρευνας

3.1 Αναγκαιότητα της μελέτης

Στην Ευρώπη, τα τελευταία χρόνια υπήρξε σημαντική αύξηση του αριθμού των μεταναστών. Μεταξύ των κατ' οίκο εργαζόμενων, η συντριπτική πλειοψηφία είναι γυναίκες (Regional Office for Europe, 2010). Παρομοίως η Ελλάδα αποτέλεσε χώρα στην οποία παρατηρήθηκε μαζική εισροή αλλοδαπών μεταναστών στις αρχές της δεκαετίας του 1990 (King R & Black R, 1997). Οι περισσότεροι μετανάστες προέρχονταν από γειτονικές χώρες όπως η Αλβανία και οι υπόλοιπες Βαλκανικές χώρες αλλά και από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Καβουνίδη Τ, 2000).

Με βάση επίσημα στοιχεία οι γυναίκες μετανάστριες απασχολούνται στην χώρα που μεταβαίνουν, κυρίως στον τομέα της φροντίδας του σπιτιού, των ηλικιωμένων και των παιδιών, καθώς και σε μικρές επιχειρήσεις (Sakellis I& Spyropoulou N, 2007). Ανεξαρτήτως εθνικότητας, το προφίλ των μεταναστριών παρουσιάζει πολλές ομοιότητες, όπως ότι μεταναστεύουν μόνες, εργάζονται ως οικιακοί βοηθοί και τις περισσότερες φορές δεν έχουν άδεια εργασίας, γεγονός που δημιουργεί ένα καθεστώς επισφάλειας (INE-ΓΣΕΕ, 2009).

Η εκμετάλλευση και κακοποίηση των μεταναστριών σε κατ' οίκον απασχόληση οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης αναγνώριση της εργασίας τους ως μια «σωστή» δουλειά, της μεγάλης εξάρτησής τους από τον εργοδότη (ειδικά αν ζουν στο σπίτι του εργοδότη), αλλά και λόγω της έλλειψης σαφούς νομικής προστασίας (Regional Office for Europe, 2010).

Επιπλέον, πολλές μετανάστριες οικιακοί βοηθοί είναι ιδιαίτερα ευάλωτες λόγω της παράνομης κατάστασης τους ή της αδήλωτης φύσης της εργασίας τους. Ωστόσο, ακόμη και εκείνες των οποίων η παραμονή και η απασχόληση είναι απολύτως νόμιμες είναι ευάλωτες επειδή η γενική νομοθεσία δεν είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους και επειδή η ειδική νομοθεσία, όπου υπάρχει, συχνά τους παρέχει μικρότερη προστασία από ό, τι στις άλλες κατηγορίες εργαζομένων. Τα προβλήματα που προκαλούνται από τη νομοθεσία περιορίζουν την πρόσβασή τους σε μια σειρά από οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα που ισχύουν για τους άλλους εργαζόμενους κάνοντας πολλές φορές την συμπεριφορά του εργοδότη καταχρηστική.

Επίσης, οι μετανάστριες οικιακές βοηθοί είναι περισσότερο ευάλωτες καθώς δεν είναι σε θέση πολλές φορές να προστατέψουν τον εαυτό τους έναντι καταχρηστικών καταστάσεων,

κυρίως λόγω ελλιπούς γνώσης της τοπικής γλώσσας και της ανεπαρκούς πρόσβασης σε κατάλληλες θέσεις εργασίας (Regional Office for Europe, 2010).

Η αναγκαιότητα της παρούσας μελέτης έγκειται στο γεγονός ότι πρέπει να υπάρξει καταγραφή αλλά και ανάλυση της φύσης του προβλήματος της παρενόχλησης των μεταναστριών οικιακών βοηθών έτσι ώστε να μπορέσει να αντιμετωπιστεί δραστικά το ζήτημα.

3.2 Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της έρευνας είναι η περιγραφή του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης των μεταναστριών σε κατ' οίκον απασχόληση, όπως επίσης και η καταγραφή της συχνότητας εμφάνισης του φαινομένου αλλά και του είδους της παρενόχλησης που υφίστανται οι γυναίκες αυτές.

3.3 Ερευνητικά ερωτήματα

- Πιο είναι το πιο συχνό είδος παρενόχλησης των μεταναστριών που εργάζονται σε κατ' οίκον απασχόληση;
- Είναι θετική η εικόνα που έχουν οι μετανάστριες που εργάζονται σε κατ' οίκον απασχόληση για τον εαυτό τους;
- Πως σχετίζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των μεταναστριών με την σεξουαλική παρενόχληση που έρχονται αντιμέτωπες οι μετανάστριες που εργάζονται σε κατ' οίκον απασχόληση;
- Πως σχετίζεται η πρακτική ή η συναισθηματική υποστήριξη με την σεξουαλική παρενόχληση που έρχονται αντιμέτωπες οι μετανάστριες που εργάζονται σε κατ' οίκον απασχόληση;

3.4 Τύπος μελέτης

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια περιγραφική επιδημιολογική έρευνα (cross-sectional study). Με τον σχεδιασμό αυτού του τύπου μελέτης θα επιδιωχθεί να καταγραφεί η συχνότητα εμφάνισης του φαινομένου καθώς και η διερεύνηση ορισμένων παραγόντων που συνδέονται με την ύπαρξή του.

3.5 Πεδίο μελέτης και τεχνικές συλλογής των δεδομένων

Ο πληθυσμός της έρευνας αποτελείται από 116 γυναίκες μετανάστριες εργαζόμενες σε κατ' οίκον απασχόληση, ηλικίας 18 ετών και άνω, σε επίπεδο Κρήτης.

➤ Τεχνικές συλλογής στοιχείων

Η επιλογή του δείγματος έγινε με τη μέθοδο Snowball. Η μέθοδος Snowball, περιλαμβάνει την επιλογή του δείγματος από τις ήδη συμμετέχουσες, αλλά και στις γνωριμίες που έχουν οι γυναίκες που συμμετέχουν. Με τον τρόπο αυτό, οι μετανάστριες που επιλέχθηκαν για να συμμετέχουν αρχικά, κληθήκαν εφόσον το επιθυμούσαν, να παρέχουν στοιχεία επικοινωνίας για άλλα άτομα. Έτσι, ο πληθυσμός της έρευνας, θα μεγάλωνε συνεχώς (Coleman, 1958; Goodman, 1961).

Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε με την χρήση ερωτηματολογίου τεσσάρων θεματικών ενοτήτων, το οποίο και συμπληρώθηκε από τις συμμετέχουσες. Στην συλλογή του δείγματος συνέβαλαν σπουδάστριες του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης με την ανάλογη εκπαίδευση ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν.

Η έρευνα θα υλοποιήθηκε από τον Απρίλιο μέχρι και τον Μάιο του 2014.

➤ Εργαλείο της έρευνας

Για τη συλλογή των στοιχείων σχεδιάστηκε ερωτηματολόγιο με βάση τους τομείς της έρευνας που κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθούν. Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο διαρθρώθηκε με βάση τις εξής θεματικές ενότητες:

A) Κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά.

B) Εικόνα που έχουν οι μετανάστριες που εργάζονται σε κατ' οίκον απασχόληση για τον εαυτό τους

Γ) Περιγραφή ενδεχόμενης εμπειρίας σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας.

Δ) Πρακτική ή η συναισθηματική υποστήριξη των μεταναστριών κατ' οίκον απασχόληση
Στο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνονται 70 ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις είναι κλειστές (απαντήσεων πολλαπλών επιλογών). Το ερωτηματολόγιο ήταν διαθέσιμο και μεταφρασμένο σε διάφορες γλώσσες όπως Αλβανικά, Ρώσικα, Ρουμάνικα, Αγγλικά, έτσι ώστε να είναι περισσότερο κατανοητό από της συμμετέχουσες.

➤ **Στατιστική ανάλυση:**

Τα δεδομένα καταχωρήθηκαν σε μια βάση δεδομένων του προγράμματος SPSS χειροκίνητα. Για τη στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS 20. Προκειμένου να αναλυθούν τα κατηγορικά δεδομένα, έγιναν τα περιγραφικά στατιστικά τεστ, περιλαμβάνοντας συχνότητες, ποσοστά. Για τα αριθμητικά δεδομένα, διεξήχθη τεστ κανονικότητας. Επιπλέον, έγινε έλεγχος συσχέτισεων μεταξύ των δημογραφικών δεδομένων και των ειδών παρενόχλησης. Στην συνέχεια πραγματοποιήθηκε Factor Analysis για τις ερωτήσεις αυτοεκτίμησης και συσχέτιση των παραγόντων που προέκυψαν με τα είδη παρενόχλησης, υπολογίζοντας τον συντελεστή Spearman. Οι συνεχείς μεταβλητές παρουσιάζονται με μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις. Το επίπεδο σημαντικότητας για όλες τις στατιστικές δοκιμές καθορίστηκε στο 0,05.

3.6 Εκτίμηση δυσκολιών για την πραγματοποίηση της μελέτης και ζητήματα απορρήτου

Η μέθοδος snowball για την συλλογή του δείγματος βασίζεται στην ικανότητα του ερευνητή να πείθει αλλά και την καλή συνεργασία των συμμετεχόντων στην έρευνα. Για τον λόγο αυτό, οι σπουδάστριες που συμμετείχαν στην έρευνα, είχαν πρώτα ενημερωθεί και εκπαιδευτεί για τον σκοπό αυτό. Κατά κύριο λόγο, η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται σε μικρούς πληθυσμούς που είναι δύσκολο να εντοπιστούν λόγω της ιδιαίτερης φύσης τους όπως οι μετανάστριες που εργάζονται σε κατ'οίκον εργασία, γεγονός που δυσκολεύει την γενίκευση των αποτελεσμάτων.

Επιπλέον, ένας άλλος παράγοντας από τον οποίο μπορούσαν να προκύψουν σφάλματα κατά την συλλογή του δείγματος ήταν η ανεπαρκής γνώση της Ελληνικής γλώσσας από της μετανάστριες και η τυχόν αδυναμία τους να διαβάζουν και να κατανοούν στα Ελληνικά. Για τον λόγο αυτό, το ερωτηματολόγιο υπήρχε διαθέσιμο στις μητρικές γλώσσες των συμμετεχουσών.

Τέλος σφάλματα ανάκλησης της πληροφορίας και εσκεμμένης απόκρυψης τυχόν προσβλητικής συμπεριφοράς του εργοδότη απέναντί στην εκάστοτε μετανάστρια, είναι πιθανόν να υπάρχουν.

➤ **Ζητήματα απορρήτου**

Όλοι οι συμμετέχοντες καθώς και οι ερευνητές που εμπλέκονται στην μελέτη συμφωνήσαν ότι το πρωτόκολλο και οι πληροφορίες που θα εξαχθούν από τη μελέτη θα

είναι εμπιστευτικές. Τα δεδομένα της μελέτης δεν θα γνωστοποιηθούν σε τρίτο πρόσωπο χωρίς τη συγκατάθεση του ερευνητή και της συμμετέχουσας.

➤ **Συγκατάθεση – ηθικά ζητήματα:**

Πριν την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έχουμε λάβει την γραπτή συγκατάθεση της συμμετέχουσας. Η συμμετέχουσα είχε το δικαίωμα να μην απαντήσει σε κάποια ερώτηση.

Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα της έρευνας

4.1 Δημογραφικά στοιχεία

Πίνακας 3: Δημογραφικά στοιχεία του δείγματος

	N	Μέση τιμή	Ελάχιστο	Μέγιστο	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	113	36,35	20	58	8,718
Έτη σπουδών	89	8,28	0	18	5,016
Αριθμός παιδιών	113	2	0	6	1,232
Έτη διαμονής στην Ελλάδα	116	12,88	2	37	6,813

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν συνολικά 116 μετανάστριες. Η μέση ηλικία των μεταναστριών είναι τα 36 χρόνια ενώ κατά μέσο όρο τα έτη σπουδών τους ανέρχονται στα 8. Επιπλέον, έχουν κατά μέσο όρο 2 παιδιά και η μέση τιμή των ετών διαμονής τους στην Ελλάδα ανέρχεται στα 13 έτη.

Πίνακας 4: Οικογενειακή κατάσταση, εθνικότητα και θρήσκευμα μεταναστριών

	Συχνότητα	Ποσοστό %
Οικογενειακή κατάσταση		
Έγγαμη	75	67,0
Άλλο	37	33,0
Εθνικότητα		
Ρωσία	22	19,3
Αλβανία	54	47,4
Ρουμανία	16	14,0
Βουλγαρία	11	9,6
Μεγάλη Βρετανία	1	,9
Τουρκία	3	2,6
Γεωργία	4	3,5
Σερβία	1	,9
Γερμανία	2	1,8
Θρήσκευμα		
Χριστιανή Ορθόδοξη	84	75,7
Μουσουλμάνα	23	20,7

Χριστιανή Καθολική	4	3,6

Στον πίνακα 3, παρουσιάζεται η οικογενειακή κατάσταση των μεταναστριών που συμμετέχουν στην έρευνα. Το 67% των συμμετεχουσών είναι παντρεμένες.

Επίσης παρουσιάζονται οι χώρες από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστριες της έρευνας. Το 47.4% είναι προερχόμενες από την Αλβανία, το 19.3% από την Ρωσία ενώ το 14.0% από την Ρουμανία.

Το μεγαλύτερο ποσοστό (75.7%) των μεταναστριών δηλώνει ότι ακολουθεί την Ορθόδοξη χριστιανική πίστη ενώ το 20.7% την μουσουλμανική.

Πίνακας 5: Απασχόληση στην χώρα προέλευσης του δείγματος (%)

Απασχόληση στην χώρα προέλευσης		
	Συχνότητα	Ποσοστό %
Κομμώτρια	1	1,1
Καθαρίστρια	12	12,8
Μαθήτρια	9	9,6
Νοσοκόμα	2	2,1
Φροντίδα ηλικιωμένου	2	2,1
Φροντίδα παιδιών	3	3,2
Οικιακά	16	17,0
Διακοσμήτρια	1	1,1
Δεν εργαζόμουν	6	6,4
Καθηγήτρια χορού	2	2,1
Δασκάλα	3	3,2
Στέλεχος επιχειρήσεων	2	2,1
Καθηγήτρια	3	3,2
Βιβλιοθηκάριος	1	1,1
Ιδιωτική υπάλληλος	15	16,0
Λογίστρια	1	1,1
Άνεργη	4	4,3
Οικιακή βοηθός	4	4,3
Αγρότης	7	7,4
Total	94	100,0
Missing values	22	
	116	

Στον παραπάνω πίνακα απεικονίζεται ο τομέας εργασίας των μεταναστριών στον τόπο προέλευσής τους. Χάριν ευκολίας στην ανάλυση, όλα τα επαγγέλματα που ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα (π.χ. σερβιτόρα, πωλήτρια κτλ), ομαδοποιήθηκαν. Έτσι, το 17.0% των μεταναστριών δήλωσε ότι ασχολούνταν με τα οικιακά, το 16.0% ήταν ιδιωτικοί υπάλληλοι, το 12.8% καθαρίστριες ενώ το 9.6% ήταν ακόμα μαθήτριες.

Πίνακας 6: Τρέχουσα απασχόληση και προηγούμενη απασχόληση του δείγματος στην Ελλάδα(%)

	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τρέχουσα απασχόληση		
Οικιακή βοηθός	28	24,1
Καθαρίστρια	56	48,3
Φύλαξη παιδιών	14	12,1
Φροντίδα ηλικιωμένου	18	15,5
Προηγούμενη απασχόληση Ελλάδα		
Οικιακή βοηθός	21	19,6
Καθαρίστρια	48	44,9
Άνεργη	2	1,9
Ιδιωτική υπάλληλος	17	15,9
Φροντίδα ηλικιωμένου	14	13,1
Αγρότης	1	0,9
Φύλαξη παιδιών	4	3,7

Παραπάνω, παρουσιάζεται η τρέχουσα απασχόληση των μεταναστριών στην Ελλάδα. Παρατηρούμε ότι το 48.3% δηλώνει ότι ασχολείται με τον καθαρισμό, το 24.1% εργάζεται ως οικιακή βοηθός, το 15.5% με την φροντίδα ηλικιωμένων και το 12.1% με την φύλαξη παιδιών.

Επίσης, παρατηρούμε ποια ήταν η προηγούμενη απασχόληση των συμμετεχουσών στην Ελλάδα. Και πάλι το μεγαλύτερο ποσοστό (44.9%) δηλώνει ότι εργαζόταν στον τομέα της καθαριότητας. Επιπλέον το 19.6% ως οικιακοί βοηθοί, το 15.9% ως ιδιωτικοί υπάλληλοι,

το 13.1% με την φροντίδα ηλικιωμένων, το 3.7% με την φύλαξη παιδιών ενώ το 1.9% ήταν άνεργες.

Πίνακας 7: Θετική στάση των συμμετεχουσών για τον εαυτό τους

α/α	Γενικότερα πιστεύετε ότι:	Διαφωνώ		Συμφωνώ	
		N	(%)	N	(%)
A1	Σε γενικές γραμμές είμαι ευχαριστημένη από τον εαυτό μου	18	(15.5%)	98	(84.5%)
A2	Μερικές φορές αισθάνομαι ότι δεν είμαι καλή σε τίποτα	67	(57.7%)	49	(42.3%)
A3	Αισθάνομαι ότι έχω έναν αριθμό ικανοποιητικών προσόντων	29	(25.2%)	86	(74.8%)
A4	Είμαι ικανή να κάνω πράγματα όπως και οι άλλοι άνθρωποι	12	(10.3%)	103	(89.7%)
A5	Αισθάνομαι ότι δεν έχω πολλά πράγματα για να είμαι περήφανη	81	(70.4%)	34	(29.6%)
A6	Αισθάνομαι άχρηστη μερικές φορές	65	(56.0%)	51	(44.0%)
A7	Αισθάνομαι ότι είμαι άνθρωπος που αξίζει τουλάχιστον σε θέματα ισότητας με τους άλλους	8	(6.9%)	108	(93.1%)
A8	Εύχομαι να μπορούσα να είχα περισσότερο σεβασμό προς τον εαυτό μου	46	(40.0%)	69	(60.0%)
A9	Γενικά έχω την τάση να αισθάνομαι ότι είμαι αποτυχημένη	80	(69.0%)	36	(31.0%)
A10	Έχω θετική στάση απέναντι στον εαυτό μου	28	(24.1%)	88	(75.9%)

Στον παραπάνω πίνακα έγινε προσπάθεια να αποτυπωθεί η εικόνα που έχουν οι συμμετέχουσες για τον εαυτό και τις δυνατότητες τους. Η μεγαλύτερη πλειοψηφία των μεταναστριών (84.5%) δηλώνουν ευχαριστημένες με τον εαυτό τους. Το 42.3% πιστεύει σε ένα βαθμό ότι δεν είναι καλή σε τίποτα, παρόλο στην πλειοψηφία το δείγμα πιστεύει ότι μπορεί να κάνει πράγματα όπως οι άλλοι άνθρωποι. Παράλληλα, πάνω από το μισό δείγμα έχει ένα ικανοποιητικό αριθμό προσόντων ενώ το 93.1% του δείγματος πιστεύει ότι αξίζει τουλάχιστον σε θέματα ισότητας με τους άλλους. Τέλος το 60.0% θα ήθελε να έχει περισσότερο σεβασμό για τον εαυτό του, παρόλο που το 75.9% δηλώνει ότι έχει θετική στάση απέναντι στον εαυτό του.

4.2: Είδη σεξουαλικής παρενόχλησης

Πίνακας 8: Συχνότητες ειδών σεξουαλικής παρενόχλησης

α/α		Ναι έστω μια φορά	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Σ1	Δεχτήκατε επίμονα ή πονηρά βλέμματα	57 (49.1%)	1,96	1,247
Σ2	Την ώρα που βάζατε/βγάζατε τα ρούχα της εργασίας σας, σας κρυφοκοίταζε	21(18.4%)	1,33	0,848
Σ3	Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της	56(48.3%)	1,14	0,458
Σ4	Σχολίασε το ντύσιμο σας	56(48.3%)	1,95	1,250
Σ5	Σας υποχρέωσε να φοράτε ρούχα τα οποία τονίζουν τα επίμαχα σημεία του σώματός σας (προκλητικά ρούχα)	22(20.3%)	1,31	0,742
Σ6	Έκανε (πονηρά) σχόλια για το σώμα σας ή για επίμαχα σημεία του σώματός σας	38(33.6%)	1,56	0,935
Σ7	Ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα	36(31.6%)	1,50	0,865
Σ8	Σας έκανε αστεία με σεξουαλικό περιεχόμενο	50(43.9%)	1,69	0,951
Σ9	Σας ζητούσε να του αναφέρετε προηγούμενες σεξουαλικές σας εμπειρίες	17(14.9%)	1,27	0,756
Σ10	Κυκλοφορούσε μπροστά σας ημίγυμνος/η, ή γυμνός/ή	23(20.0%)	1,25	0,541
Σ11	Έκανε σχόλια ή συζητήσεις με σεξουαλικές περιγραφές	34(29.8%)	1,43	0,764
Σ12	Στα σεξουαλικά υπονοούμενα που σας έλεγε συμμετείχε και κάποιος φίλος/η του	19(16.7%)	1,28	0,710
Σ13	Σας άσκησε ψυχολογική πίεση ή σας εκβίασε για σεξουαλική ικανοποίηση	18(15.8%)	1,25	0,689
Σ14	Σας προειδοποιούσε ότι αν δεν υποκύψετε στις σεξουαλικές του/της επιθυμίες θα υποστείτε τις συνέπειες	17(14.9%)	1,31	0,821
Σ15	Σας δελέασε υποσχόμενος/σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ	26(22.6%)	1,38	0,833
Σ16	Σας ζήτησε με τον τρόπο του/της να προσφέρετε και άλλου είδους «υπηρεσίες»	28(24.6%)	1,42	0,871
Σ17	Σας προσέγγισε σεξουαλικά υποσχόμενος/η να ωφελήσει κάποιο μέλος της οικογένειάς σας	15(13.0%)	1,21	0,642
Σ18	Σας απείλησε ότι θα βλάψει κάποιον από την οικογένεια σας εάν δεν ενδώσετε	8(7.0%)	1,15	0,598
Σ19	Αναζητούσε, έβρισκε, προφάσεις για να σας ξεμοναχιάζει	32(28.1%)	1,52	0,971
Σ20	Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία	19(16.7%)	1,29	0,749

Σ21	Γινόταν φορτικός/η για να βγει μαζί σας ραντεβού	24(21.1%)	1,42	0,968
Σ22	Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της	26(22.8%)	1,33	0,712
Σ23	Σας παρακολουθούσε εκτός ωρών και χώρου εργασίας	14(12.2%)	1,22	0,685
Σ24	Έβρισκε αφορμές και σας τηλεφωνούσε σε ώρες ακατάλληλες	27(23.7%)	1,37	0,801
Σ25	Προσπάθησε να σας προσεγγίσει μέσω πορνογραφικών περιοδικών, ταινιών, ή αντικειμένων σεξουαλικού είδους	9(8.0%)	1,11	0,436
Σ26	Σας έριξε κάποια ουσία με σκοπό να σας βιάσει	9(7.9%)	1,15	0,568
Σ27	Σας έκανε προκλητικές χειρονομίες	29(25.4%)	1,49	0,962
Σ28	Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά	31(27.0%)	1,51	0,994
Σ29	Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό	21(18.4%)	1,34	0,829
Σ30	Σας ανάγκασε να συμμετέχετε σε πράξεις που προκαλούν αηδία, αγανάκτηση	15(13.2%)	1,23	0,652

1= Μερικές φορές (1-2), 2=Αρκετά συχνά (3-4) φορές

Επί του συνόλου των ερωτηθέντων, το 49.1 % δήλωσε πως δέχθηκαν επίμονα ή πονηρά βλέμματα από τον/ην εργοδότη τους. Το 18.4% των ερωτηθέντων αποκρίθηκε πως την ώρα που έβαζαν/έβγαζαν τα ρούχα της εργασίας τους, τους κρυφοκοίταζαν. Επίσης, από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 48.3% έχει κληθεί να αλλάξει τα ρούχα εργασίας του μπροστά στον/ην εργοδότη του τουλάχιστον μια φορά.

Από το 48.3% των ερωτηθέντων που έχουν δεχθεί τουλάχιστον μια φορά σχόλια όσον αφορά το ντύσιμο τους από τον/ην εργοδότη τους, Παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων αποκρίθηκε πως δεν έχουν υποχρεωθεί ποτέ από τον/ην εργοδότη του να φορέσει προκλητικά ρούχα, ένα ποσοστό της τάξης του 20.3% δήλωσε πως έχει αντιμετωπίσει το συγκεκριμένο πρόβλημα.

Επιπλέον, από το 33,6% των ερωτηθέντων που έχουν δεχθεί τουλάχιστον μια φορά πονηρά σχόλια για το σώμα τους ή για τα επίμαχα σημεία τους σώματος τους από τον/ην εργοδότη τους. Το ποσοστό των ερωτηθέντων που δήλωσε πως ο/η εργοδότης τους ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα περιορίζεται στο 31,6%.

Σε αντίθεση με το προηγούμενο ερώτημα, το ποσοστό των ερωτηθέντων που δήλωσε πως ο/η εργοδότης τους έκανε αστεία σεξουαλικού περιεχομένου φτάνει το 43,9%. Επί του συνόλου των ερωτηθέντων, μόλις το 14,9% δήλωσε πως ο/η εργοδότης τους ζητούσε να του αναφέρουν προηγούμενες σεξουαλικές τους εμπειρίες.

Στο ερώτημα που αφορούσε το κατά πόσο ο/η εργοδότης κυκλοφορούσε μπροστά στους ερωτηθέντες ημίγυμνος/η ή γυμνός/ή, αν και το ποσοστό που απάντησε πως κάτι τέτοιο έχει συμβεί τουλάχιστον μια φορά φτάνει το 20.0%. Από το 29,8% των ερωτηθέντων που απάντησαν πως ο/η εργοδότης τους έκανε σχόλια ή συζητήσεις με σεξουαλικές περιγραφές. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, το 16,7% δήλωσε πως τουλάχιστον μια φορά δέχθηκε σεξουαλικά υπονοούμενα από τον/ην εργοδότη του με την συμμετοχή κάποιου φίλου/ης του.

Παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (84,2%) αποκρίθηκε πως δεν τους έχει ασκηθεί ψυχολογική πίεση ή εκβιασμός για σεξουαλική ικανοποίηση από τον/ην εργοδότη τους, το 15.8% των ερωτηθέντων δήλωσε πως έχει αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα.

Κατ' αναλογία με το προηγούμενο ερώτημα, στο ερώτημα εάν απειλήθηκαν πως θα υποστούν συνέπειες στην περίπτωση που δεν υπέκυπταν στις επιθυμίες του/της εργοδότη τους απάντησαν θετικά περίπου το 14.9% των ερωτηθέντων.

Το 22.6% των ερωτηθέντων αποκρίθηκε πως ο/η εργοδότης τους, τους/τις δέλεασε έστω μια φορά υποσχόμενος κάποια παροχή.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 24.6% απάντησαν πως τους ζητήθηκε από τον/ην εργοδότη τους η παροχή και άλλου είδους “υπηρεσιών”.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 13,00% δήλωσαν ότι έχουν δεχθεί σεξουαλική προσέγγιση από τον/ην εργοδότη τους με την υπόσχεση της ωφέλειας κάποιου μέλους της οικογενείας τους.

Βάση των απαντήσεων των ερωτηθέντων, μόλις το 7,0% δήλωσε πως βρέθηκε αντιμέτωπο με απειλές για την οικογένεια του, στην περίπτωση που δεν ενέδιδε στις επιθυμίες του/της εργοδότη του. Το 28,1% των ερωτηθέντων που απάντησαν ότι ο/η εργοδότης τους έβρισκε προφάσεις προκειμένου να τους ξεμοναχιάζει.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 16,7% απάντησαν πως έχουν δεχθεί επισκέψεις από τον/ην εργοδότη τους χωρίς δικαιολογία.

Παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων αποκρίθηκε πως ο/η εργοδότης τους δεν έγινε «Ποτέ» φορτικός για να βγει μαζί τους ραντεβού, ένα ποσοστό της τάξης του 21.1% δήλωσε πως αυτό έχει συμβεί τουλάχιστον μια φορά.

Ένα ποσοστό της τάξης του 22.8% δήλωσε πως ο/η εργοδότης του το απασχόλησε πολλές ώρες με στόχο να του ζητήσει να διανυκτερεύσει σπίτι του/της.

Παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων αποκρίθηκαν πως ο/η εργοδότης τους «Ποτέ» δεν τους παρακολούθησε εκτός ωρών και χώρου εργασίας, το 12,2% δηλώνει ότι αυτό έχει συμβεί τουλάχιστον μια φορά.

Από το 23,7% των ερωτηθέντων που αποκρίθηκαν πως ο/η εργοδότης τους έβρισκε αφορμές να τους καλεί τηλεφωνικώς σε ακατάλληλες ώρες, το 20,2% δήλωσε πως αυτό έχει συμβεί το πολύ τρεις με τέσσερις φορές.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, μόλις το 8,00% δήλωσε πως ο/η εργοδότης τους επιχείρησε να τους προσεγγίσει μέσω πορνογραφικών περιοδικών, ταινιών ή αντικειμένων σεξουαλικού είδους. Επίσης, το 7,9% των ερωτηθέντων δήλωσαν πως ο/η εργοδότης τους, τους έριξε κάποια ουσία με σκοπό να τους βιάσει.

Στο ερώτημα εάν έχουν δεχθεί προκλητικές χειρονομίες από τον/ην εργοδότη τους, οι ερωτηθέντες απάντησαν θετικά σε ποσοστό 25,4%. Το 27,0% των ερωτηθέντων δήλωσαν πως ο/η εργοδότης τους προσπάθησε να τους αγγίξει σεξουαλικά.

Ένα ποσοστό της τάξης του 18,4% των ερωτηθέντων δήλωσε πως ο/η εργοδότης τους, τους έχει στριμώξει κυριολεκτικά με τρόπο σεξουαλικό. Σε ποσοστό 13,2%, οι ερωτηθέντες δήλωσαν πως ο/η εργοδότης τους, τους ανάγκασε να συμμετάσχουν σε πράξεις που προκαλούν αηδία - αγανάκτηση.

Πίνακας 9: Ο εργοδότης που σας έκανε, τους τελευταίους 12 μήνες, κάποιες από τις παραπάνω πράξεις ήταν:

	Συχνότητα Ποσοστό %	
Ανδρας	87	77,0
Γυναίκα	2	1,8
Άλλοτε άνδρας, άλλοτε γυναίκα	24	21,2

Από το ερώτημα που αφορά το φύλλο του εργοδότη ο/η οποίος/α προέβη σε κάποιες από τις παραπάνω πράξεις το τελευταίο δωδεκάμηνο, μπορούμε να διακρίνουμε πως η συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων αφορά άντρες εργοδότες (77.0%).

4.3: Πρακτική και συναισθηματική υποστήριξη και θετική αλληλεπίδραση συμμετεχουσών

Πίνακας 10: Πρακτική και συναισθηματική υποστήριξη και θετική αλληλεπίδραση συμμετεχουσών

Πόσο συχνά είναι διαθέσιμα για εσάς τα ακόλουθα είδη υποστήριξης όταν τα χρειάζεστε;	Καμιά φορά έως συνεχώς	Μέση τιμή	Τοπική απόκλιση
Συναισθηματική υποστήριξη			
SS1. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι θα σας ακούσει όταν έχετε ανάγκη να μιλήσετε	112 (96.6%)	3,64	1,050
SS2. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι θα σας παρέχει πληροφορίες για να σας βοηθήσει να κατανοήσετε μια κατάσταση	110(94.8%)	3,30	1,049
SS3. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι θα σας δώσει καλές συμβουλές σχετικά με μια κρίση	112(96.6%)	3,39	1,020
SS4. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι μπορείτε να του εκμυστηρευτείτε ή μιλήσετε για τον εαυτό σας ή τα προβλήματα σας	114(98.3%)	3,53	1,138
SS5. Υπάρχει κάποιος του οποίου θέλετε πραγματικά τη συμβουλή	107(93.0%)	3,41	1,242
SS6. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι μοιραστεί μαζί σας τις πιο προσωπικές σας ανησυχίες και φόβους	101(87.8%)	3,15	1,194
SS7. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι μπορείτε να στραφείτε για υποδείξεις σχετικά με το πώς να αντιμετωπίσετε ένα προσωπικό σας πρόβλημα	112(96.5%)	3,28	1,117
SS8. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι κατανοεί τα προβλήματα σας	111(95.7%)	3,44	1,098
Πρακτική υποστήριξη			
SS9. Υπάρχει κάποιο άτομο να σας βοηθήσει στην περίπτωση που έπρεπε να παραμείνετε περιορισμένοι στο κρεβάτι	109(94.0%)	3,46	1,233
SS10. Υπάρχει κάποιο άτομο να σας πάει στον γιατρό αν χρειαστεί	112(96.5%)	3,72	1,156
SS11. Υπάρχει κάποιο άτομο να ετοιμάσει τα γεύματα σας στην περίπτωση που δεν μπορούσατε να το κάνετε εσείς	107(92.2%)	3,34	1,230
SS12. Υπάρχει κάποιο άτομο να σας βοηθήσει με τις καθημερινές μικροδουλειές στην περίπτωση που είχατε αρρωστήσει	107(92.2%)	3,36	1,226
Συναισθηματική υποστήριξη			
SS13. Υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο σας δείχνει αγάπη και στοργή	105(91.3%)	3,90	1,270
SS14. Υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο σας αγαπάει και σας κάνει να αισθάνεστε επιθυμητός/-η	105(91.3%)	3,84	1,318
SS15. Υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο σας αγκαλιάζει	107(93.0%)	3,86	1,249
Θετική κοινωνική αλληλεπίδραση			
SS16. Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να περνάτε ευχάριστα	105(91.3%)	3,67	1,284

SS17. Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να συναντιέστε για χαλάρωση	100(86.2%)	3,42	1,371
SS18. Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να έχετε κάποια ευχάριστη δραστηριότητα	104(89.6%)	3,51	1,302
Επιπλέον στοιχείο			
SS19. Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να κάνετε κάποιες δραστηριότητες οι οποίες σας κάνουν να ξεχνιέστε	101(87.0%)	3,38	1,303

2= Καμιά φορά, 3=Κάποιες φορές, 4= Τις περισσότερες φορές

Στο πίνακα 6 αποτυπώνονται τα είδη υποστήριξης για της γυναίκες μετανάστριες που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα. Όσον αφορά την συναισθηματική στήριξη η μεγαλύτερη πλειοψηφία των μεταναστριών που συμμετείχαν στην έρευνα φαίνεται να είναι αποδέκτης της συναισθηματικής στήριξης κάποιες φορές. Επίσης η μεγαλύτερη πλειοψηφία δηλώνει ότι έχει πρακτική υποστήριξη είτε αφορά την καθημερινότητα (ψώνια, φαγητό, φροντίδα) είτε περιπτώσεις όπου η εκάστοτε συμμετέχουσα είναι ανήμπορη να βοηθήσει τον εαυτό της.

Επιπλέον, για την πλειοψηφία των μεταναστριών υπάρχει κάποιος να της αγαπά, να τις αγκαλιάζει και να τους δείχνει στοργή. Επίσης, στην μεγαλύτερη πλειοψηφία τους έχουν γύρω τους ανθρώπους για να περνούν ευχάριστα, να χαλαρώνουν, να κάνουν ευχάριστες δραστηριότητες και να τις κάνουν να ξεχνιούνται.

4.4: Συσχέτιση δημογραφικών στοιχείων και συναισθηματικής και πρακτικής στήριξης με της μορφές παρενόχλησης

Πίνακας 11: Συσχέτιση δημογραφικών στοιχείων με της μορφές παρενόχλησης

	Ηλικία	Οικογενειακή κατάσταση	Εθνικότητα	Θρήσκευμα	Έτη σπουδών	Απασχόληση στην χώρα προέλευσης	Αριθμός παιδιών	Έτη διαμονής στην Ελλάδα	Τρέχουσα απασχόληση στη Ελλάδα	Προηγούμενη απασχόληση στη Ελλάδα
Σ1	-0.10	0.08	.05	.12	-.06	.05	-.08	-.13	-.238**	0.013
Σ2	-0.109	0.087	0.048	-0.034	-0.154	0.052	0.099	-0.089	-0.210*	-0.006
Σ3	-0.084	-0.047	-0.039	0.016	-0.269*	0.058	0.050	-0.072	-0.268**	-0.254**
Σ4	-0.044	0.135	-0.059	0.045	-0.153	-0.162	0.033	-0.096	-0.253**	<0.0001
Σ5	-0.189	0.027	-0.074	-0.005	-0.185	-0.183	0.020	-0.038	-0.223*	-0.264**
Σ6	-0.128	0.190*	-0.203*	0.054	-0.195	-0.130	-0.086	-0.065	-0.174	-0.111
Σ7	0.004	0.080	0.066	0.151	-0.284**	-0.014	-0.055	-0.087	-0.185*	-0.060
Σ8	-0.054	0.110	0.015	0.190*	-0.188	-0.097	-0.005	-0.096	-0.177	-0.169
Σ9	-0.192*	-0.035	0.041	0.072	-0.142	-0.005	0.016	-0.126	-0.017	-0.063
Σ10	-0.054	0.019	0.015	0.075	-0.146	-0.011	0.073	-0.155	-0.177	-0.171
Σ11	-0.028	0.048	-0.019	0.094	-0.186	-0.100	0.043	-0.029	-0.173	-0.131
Σ12	0.004	0.023	0.068	0.092	-0.196	-0.062	0.056	-0.007	-0.106	0.064
Σ13	-0.107	-0.023	0.190*	0.057	-0.170	0.178	0.029	-0.053	-0.132	-0.115
Σ14	-0.068	0.004	0.053	0.013	-0.156	0.063	0.072	-0.133	-0.166	-0.096
Σ15	-0.012	0.092	0.033	-0.012	-0.069	-0.060	-0.072	-0.119	-0.303**	-0.149
Σ16	-0.052	0.049	0.125	0.058	-0.105	-0.072	-0.075	-0.093	-0.222*	-0.138
Σ17	0.011	-0.005	0.143	0.088	-0.197	-0.171	0.108	-0.054	-0.225*	-0.296**
Σ18	0.023	-0.059	0.136	0.086	-0.208	0.038	0.142	0.074	-0.249**	-0.177
Σ19	0.058	0.034	0.150	0.128	-0.105	0.065	0.015	-0.090	-0.177	-0.071
Σ20	-0.024	-0.018	0.104	0.089	-0.214*	0.042	0.089	-0.119	-0.236*	-0.057
Σ21	-0.057	0.158	0.027	0.075	-0.167	-0.085	-0.100	-0.088	-0.290**	-0.100
Σ22	-0.149	0.059	-0.036	0.060	-0.181	-0.040	0.009	-0.097	-0.177	-0.039
Σ23	0.012	-0.037	0.093	0.121	-0.304**	0.046	0.109	-0.145	-0.169	-0.090
Σ24	-0.192*	0.171	0.024	0.099	-0.145	-0.108	-0.067	-0.186*	-0.059	-0.026
Σ25	-0.005	-0.071	-0.061	0.084	-0.312**	0.084	0.151	0.029	-0.102	-0.132

Σ26	-0.045	-0.004	-0.052	0.158	-0.276**	0.156	0.030	-0.030	-0.136	-0.035
Σ27	0.025	-0.076	0.074	0.167	-0.224*	-0.006	0.074	-0.100	-0.203*	-0.116
Σ28	-0.053	0.015	0.032	0.135	-0.241*	-0.098	-0.026	-0.157	-0.254**	-0.163
Σ29	-0.078	0.068	-0.036	-0.038	-0.287**	-0.092	0.007	-0.011	-0.244**	-0.204*
Σ30	-0.006	-0.075	0.036	0.026	-0.202	0.044	0.137	-0.059	-0.107	-0.092

r = Συντελεστής συσχέτισης κατά Spearman

** Σημαντικότητα σε επίπεδο 0.01

* Σημαντικότητα σε επίπεδο 0.05

Στον παραπάνω πίνακα αποτυπώνονται τα αποτελέσματα από τον έλεγχο της σχέσης μεταξύ διαφόρων κοινωνικο-δημογραφικών χαρακτηριστικών και των διαφόρων μορφών σεξουαλικής παρενόχλησης που διερευνώνται στην παρούσα εργασία. Σύμφωνα με αυτά, προκύπτει ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας και των ειδών παρενόχλησης Σ9 (Σας ζητούσε να του αναφέρετε προηγούμενες σεξουαλικές σας εμπειρίες) και Σ24 (Εβρισκε αφορμές και σας τηλεφωνούσε σε ώρες ακατάλληλες), ($p < 0.05$). Ισχυρή αρνητική συσχέτιση προκύπτει επίσης μεταξύ της οικογενειακής κατάστασης και της παρενόχλησης Σ6 (Έκανε (πονηρά) σχόλια για το σώμα σας ή για επίμαχα σημεία του σώματός σας), ($p < 0.05$) όπως επίσης και μεταξύ εθνικότητας και Σ6 (Έκανε (πονηρά) σχόλια για το σώμα σας ή για επίμαχα σημεία του σώματός σας) και Σ13 (Σας άσκησε ψυχολογική πίεση ή σας εκβίασε για σεξουαλική ικανοποίηση) των ειδών παρενόχλησης. Ωστόσο, το θρήσκευμα συσχετίζεται θετικά με την σεξουαλική παρενόχληση Σ8 (Σας έκανε αστεία με σεξουαλικό περιεχόμενο) ($p < 0.05$).

Επιπλέον, προκύπτει ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ των ετών σπουδών και των συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης Σ3 (Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της) ($p < 0.05$), Σ7 (Ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα) ($p < 0.01$), Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία) ($p < 0.01$), Σ23 (Σας παρακολουθούσε εκτός ωρών και χώρου εργασίας) ($p < 0.01$), Σ25 (Προσπάθησε να σας προσεγγίσει μέσω πορνογραφικών περιοδικών, ταινιών, ή αντικειμένων σεξουαλικού είδους) ($p < 0.01$), Σ26 (Σας έριξε κάποια ουσία με σκοπό να σας βιάσει) ($p < 0.01$), Σ27 (Σας έκανε προκλητικές χειρονομίες) ($p < 0.05$), Σ28 (Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά) ($p < 0.05$), Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό) ($p < 0.01$). Επιπλέον, ισχυρή αρνητική συσχέτιση προκύπτει μεταξύ

της σεξουαλικής παρενόχλησης Σ24 (Εβρισκε αφορμές και σας τηλεφώνουσε σε ώρες ακατάλληλες) και των ετών διαμονής στην χώρα μας ($p<0.05$).

Επίσης, η τρέχουσα απασχόληση στην Ελλάδα συσχετίζεται αρνητικά με τα είδη παρενόχλησης Σ2 (Την ώρα που βάζατε/βγάζατε τα ρούχα της εργασίας σας, σας κρυφοκοίταζε), Σ5 (Σας υποχρέωσε να φοράτε ρούχα τα οποία τονίζουν τα επίμαχα σημεία του σώματός σας, προκλητικά ρούχα), Σ16 (Σας ζήτησε με τον τρόπο του/της να προσφέρετε και άλλου είδους «υπηρεσίες»), Σ17 (Σας προσέγγισε σεξουαλικά υποσχόμενος/η να ωφελήσει κάποιο μέλος της οικογένειάς σας), Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία), Σ27 (Σας έκανε προκλητικές χειρονομίες) ($p<0.05$) και με τα είδη παρενόχλησης Σ1 (Δεχτήκατε επίμονα ή πονηρά βλέμματα), Σ3 (Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ4 (Σχολίασε το ντύσιμο σας), Σ7 (Ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα), Σ15 (Σας δέλεασε υποσχόμενος σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ), Σ18 (Σας απείλησε ότι θα βλάψει κάποιον από την οικογένεια σας εάν δεν ενδώσετε), Σ21 (Γινόταν φορτικός/η για να βγει μαζί σας ραντεβού), Σ28 (Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά) και Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό), ($p<0.01$). Τέλος, υπήρξε ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ της προηγούμενης απασχόλησης στην Ελλάδα και των ειδών παρενόχλησης Σ3 (Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ5 (Σας υποχρέωσε να φοράτε ρούχα τα οποία τονίζουν τα επίμαχα σημεία του σώματός σας (προκλητικά ρούχα), Σ17 (Σας προσέγγισε σεξουαλικά υποσχόμενος/η να ωφελήσει κάποιο μέλος της οικογένειάς σας) ($p<0.01$) και Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό) ($p<0.05$).

Πίνακας 12: Συσχέτιση συναισθηματικής και πρακτική στήριξης με της μορφές παρενόχλησης

	SS1	SS2	SS3	SS4	SS5	SS6	SS7	SS8	SS9	SS10	SS11	SS12	SS13	SS14	SS15	SS16	SS17	SS18	SS19
Σ1	-,137	-,190*	-,126	-,024	-,014	,028	-,017	-,031	-,125	-,199*	-,174	-,105	-,116	-,160	-,167	-,078	-,043	,004	-,047
Σ2	-,086	-,030	-,038	-,137	,007	,050	-,006	,065	-,045	-,103	-,022	-,032	-,131	-,153	-,178	-,151	-,144	-,084	-,045
Σ3	-,157	-,172	-,218*	-,292**	-,157	-,122	-,238*	-,210*	-,189*	-,271**	-,142	-,205*	-,308**	-,261**	-,346**	-,298**	-,321**	-,235*	-,176
Σ4	-,122	-,238*	-,038	-,137	,007	-,073	-,135	-,174	,032	-,134	-,053	-,014	-,097	-,153	-,116	,026	-,011	,016	,051
Σ5	-,092	-,110	-,146	-,154	-,033	-,019	-,084	-,066	-,129	-,224*	-,110	-,136	-,277**	-,274**	-,312**	-,174	-,132	-,129	-,078
Σ6	-,140	-,145	-,220*	-,117	-,033*	-,015	-,108	-,130	-,114	-,233	-,129	-,097	-,260**	-,247**	-,242*	-,116	-,081	-,049	,019
Σ7	-,162	-,184	-,189*	-,079	-,065	-,073	-,135	-,174	-,205*	-,251**	-,284**	-,225*	-,274**	-,222*	-,260**	-,160	-,095	-,072	-,020
Σ8	-,030	-,076	-,098	-,017	,017	,100	-,041	-,107	-,092	-,151	-,118	-,058	-,132	-,124	-,125	-,066	-,073	,026	,034
Σ9	-,019	-,112	-,119	-,121	-,030	-,099	-,141	-,064	-,171	-,299**	-,161	-,260**	-,227*	-,207*	-,251**	-,172	-,140	-,140	-,061
Σ10	-,016	-,158	-,038	-,135	-,016	-,066	-,020	-,025	-,033	-,153	-,144	-,107	-,132	-,106	-,124	-,013	-,118	,028	,013
Σ11	-,158	-,184	-,196*	-,153	-,104	-,059	-,115	-,121	-,247**	-,221*	-,201*	-,217*	-,200*	-,193*	-,271**	-,215*	-,210*	-,157	-,108
Σ12	-,118	-,149	-,112	-,149	-,047	-,066	-,216*	-,164	-,148	-,157	-,110	-,106	-,108	-,033	-,064	-,163	-,098	-,074	-,077
Σ13	-,044	-,156	-,162	-,110	,010	-,053	-,137	-,069	-,128	-,200*	-,119	-,218*	-,177	-,220*	-,270**	-,192*	-,218*	-,141	-,157
Σ14	-,108	-,108	-,154	-,133	,076	-,009	-,066	-,057	-,083	-,205*	-,073	-,141	-,184	-,201*	-,218*	-,149	-,150	-,080	-,067

Σ15	-,171	-,193*	-,271**	-,178	-,125	-,167	-,161	-,176	-,258**	-,247**	-,259**	-,268**	-,188*	-,160	-,255**	-,196*	-,219*	-,100	-,096
Σ16	-,062	-,130	-,177	-,117	-,024	-,077	-,139	-,133	-,297*	-,299*	-,286*	-,268*	-,186	-,175	-,212*	-,201*	-,185*	-,138	-,103
Σ17	-,075	-,070	-,053	-,079	,026	-,088	-,055	-,095	-,102	-,281**	-,174	-,181	-,097	-,145	-,162	-,078	-,160	-,105	-,007
Σ18	-,160	-,168	-,097	-,314**	-,097	-,121	-,090	-,073	-,118	-,189*	-,098	-,179	-,207*	-,236*	-,308**	-,203*	-,254**	-,223*	-,139
Σ19	-,143	-,162	-,211*	-,153	-,046	-,079	-,147	-,187*	-,224*	-,265**	-,291**	-,242**	-,198*	-,120	-,189*	-,224*	-,167	-,081	-,084
Σ20	-,202*	-,286**	-,232*	-,251**	-,168	-,210*	-,253*	-,235**	-,214*	-,409*	-,293**	-,289	-,207*	-,146	-,222*	-,192*	-,183	-,130	-,094
Σ21	-,119	-,112	-,100	-,103	,035	,016	,005	-,074	-,082	-,208*	-,118	-,054	-,107	-,090	-,082	-,025	-,055	,003	,050
Σ22	-,195*	-,202*	-,215*	-,190*	-,082	-,077	-,143	-,120	-,207*	-,214*	-,207*	-,213*	-,238*	-,220*	-,277*	-,199*	-,151	-,140	-,092
Σ23	-,133	-,174	-,197*	-,233*	-,108	-,093	-,202*	-,161	-,114	-,132	-,119	-,149	-,097	-,113	-,176	-,105	-,182	-,040	-,088
Σ24	,005	,026	-,078	,012	,124	,065	-,057	-,094	,001	-,111	-,074	-,073	-,108	-,126	-,144	-,044	-,107	-,007	,005
Σ25	-,077	-,071	-,107	-,110	,076	,001	-,175	-,126	-,048	-,170	-,055	-,135	-,101	-,224*	-,241*	-,121	-,187*	-,127	-,080
Σ26	,653	-,060	-,117	-,098	-,180	-,097	-,042	-,125	,006	-,123	-,197*	-,121	-,188*	-,127	-,126	-,179	-,057	-,077	-,015
Σ27	-,135	-,213*	-,164	-,104	-,023	-,098	-,137	-,140	-,159	-,237*	-,236*	-,223*	-,210*	-,209*	-,174	-,149	-,109	-,080	-,052
Σ28	-,200*	-,262*	-,228*	-,207	-,093	-,097	-,120*	-,173	-,210*	-,232*	-,208*	-,220*	-,193*	-,162	-,194*	-,150	-,136	-,061	-,005
Σ29	-,231*	-,270**	-,268**	-,242**	-,056	-,167	-,162	-,225*	-,218*	-,358**	-,211*	-,218*	-,331*	-,341*	-,273**	-,209*	-,210*	-,163	-,075
Σ30	-,076	-,116	-,178	-,192*	-,032	-,034	-,102	-,068	-,206*	-,276**	-,188	-,251**	-,232*	-,213*	-,258**	-,215*	-,166	-,126	-,086

r = Συντελεστής συσχέτισης κατά Spearman

** Σημαντικότητα σε επίπεδο 0.01

* Σημαντικότητα σε επίπεδο 0.05

Στον παραπάνω πίνακα αποτυπώνονται τα αποτελέσματα από τον έλεγχο της σχέσης μεταξύ συναισθηματικής στήριξης και των διαφόρων μορφών σεξουαλικής παρενόχλησης που διερευνώνται στην παρούσα εργασία. Σύμφωνα με αυτά, προκύπτει ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ της πρώτης μεταβλητής για την συναισθηματική στήριξη (SS1. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι θα σας ακούσει όταν έχετε ανάγκη να μιλήσετε) και των ειδών παρενόχλησης Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία), Σ22(Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της), Σ28(Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά) και Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό) ($p < 0.05$).

Η μεταβλητή SS2 (Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι θα σας παρέχει πληροφορίες για να σας βοηθήσει να κατανοήσετε μια κατάσταση) συσχετίζεται αρνητικά με τα είδη παρενόχλησης Σ1(Δεχτήκατε επίμονα ή πονηρά βλέμματα), Σ4 (Σχολίασε το ντύσιμο σας), Σ15 (Σας δελέασε υποσχόμενός σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ), Σ22(Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της), Σ27, Σ28(Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά) ($p < 0.05$) και Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία), Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό) ($p < 0.01$). επιπλέον, η μεταβλητή SS3 (Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι θα σας δώσει καλές συμβουλές σχετικά με μια κρίση), εμφανίζει ισχυρή αρνητική συσχέτιση με τις μεταβλητές παρενόχλησης Σ3(Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ7 (Ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα), Σ11 (Έκανε σχόλια ή συζητήσεις με σεξουαλικές περιγραφές), Σ19(Αναζητούσε, έβρισκε, προφάσεις για να σας ξεμοναχιάζει), Σ22(Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της), Σ23(Σας παρακολουθούσε εκτός ωρών και χώρου εργασίας), Σ28(Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά), Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό) ($p < 0.05$) και Σ15 (Σας δελέασε υποσχόμενός σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ) ($p < 0.001$). Η μεταβλητή SS4 (Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι μπορείτε να του εκμυστηρευτείτε ή μιλήσετε για τον εαυτό σας ή τα προβλήματα σας) εμφανίζει ισχυρή αρνητική συσχέτιση με τις μεταβλητές παρενόχλησης Σ3(Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ18 (Σας

παρακολουθούσε εκτός ωρών και χώρου εργασίας), Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία) ($p < 0.01$) και Σ22(Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της), Σ23(Σας παρακολουθούσε εκτός ωρών και χώρου εργασίας) ($p < 0.005$). Ωστόσο η μεταβλητή SS5 (Υπάρχει κάποιος του οποίου θέλετε πραγματικά τη συμβουλή) συσχετίζεται αρνητικά με την μεταβλητή Σ6 (Έκανε (πονηρά) σχόλια για το σώμα σας ή για επίμαχα σημεία του σώματός σας) ($p < 0.005$) ενώ η μεταβλητή SS6 (Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι μοιραστεί μαζί σας τις πιο προσωπικές σας ανησυχίες και φόβους) παρουσιάζει αρνητική συσχέτιση με την μεταβλητή Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία) ($p < 0.005$).

Επιπλέον, η μεταβλητή SS7 (Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι μπορείτε να στραφείτε για υποδείξεις σχετικά με το πώς να αντιμετωπίσετε ένα προσωπικό σας πρόβλημα) συσχετίζεται αρνητικά με τα είδη παρενόχλησης Σ3(Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ12 (Στα σεξουαλικά υπονοούμενα που σας έλεγε συμμετείχε και κάποιος φίλος/η του), Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία), Σ23(Σας παρακολουθούσε εκτός ωρών και χώρου εργασίας), Σ28(Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά) ($p < 0.05$). Τέλος, η μεταβλητή SS8 (Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι κατανοεί τα προβλήματα σας) συσχετίζεται αρνητικά με τις εξής: Σ3(Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ19(Αναζητούσε, έβρισκε, προφάσεις για να σας ξεμοναχιάζει), Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό) ($p < 0.05$), Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία) ($p < 0.01$).

Περνώντας στις μεταβλητές που αφορούν την πρακτική στήριξη, παρατηρούμε ότι η μεταβλητή SS9 (Υπάρχει κάποιο άτομο να σας βοηθήσει στην περίπτωση που έπρεπε να παραμείνετε περιορισμένοι στο κρεβάτι) εμφανίζει ισχυρή αρνητική συσχέτιση με τις μεταβλητές παρενόχλησης Σ3(Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ7 (Ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα), Σ16 (Σας ζήτησε με τον τρόπο του/της να προσφέρετε και άλλου είδους «υπηρεσίες»), Σ19(Αναζητούσε, έβρισκε, προφάσεις για να σας ξεμοναχιάζει), Σ22(Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της), Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία), Σ28(Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά), Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό), Σ30 (Σας ανάγκασε να συμμετέχετε σε πράξεις που προκαλούν αηδία, αγανάκτηση) ($p < 0.05$) και Σ11 (Έκανε σχόλια ή συζητήσεις με σεξουαλικές περιγραφές), Σ15 (Σας δελέασε

υποσχόμενός σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ) ($p < 0.001$). Επιπλέον, η μεταβλητή SS10 (Υπάρχει κάποιο άτομο να σας πάει στον γιατρό αν χρειαστεί) με την πλειοψηφία των μεταβλητών παρενόχλησης. Η μεταβλητή SS11 (Υπάρχει κάποιο άτομο να ετοιμάσει τα γεύματά σας στην περίπτωση που δεν μπορούσατε να το κάνετε εσείς) εμφανίζει ισχυρή αρνητική συσχέτιση με τις μεταβλητές παρενόχλησης Σ11 (Έκανε σχόλια ή συζητήσεις με σεξουαλικές περιγραφές), Σ15 (Σας δελέασε υποσχόμενός σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ), Σ16 (Σας ζήτησε με τον τρόπο του/της να προσφέρετε και άλλου είδους «υπηρεσίες»), Σ22(Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της), Σ26 (Σας έριξε κάποια ουσία με σκοπό να σας βιάσει), Σ27 (Σας έκανε προκλητικές χειρονομίες), Σ28(Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά), Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό) ($p < 0.05$) και Σ7 (Ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα), Σ15 (Σας δελέασε υποσχόμενός σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ) , Σ19(Αναζητούσε, έβρισκε, προφάσεις για να σας ξεμοναχιάζει), Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία) ($p < 0.001$). Τέλος , η μεταβλητή SS12 (Υπάρχει κάποιο άτομο να σας βοηθήσει με τις καθημερινές μικροδουλειές στην περίπτωση που είχατε αρρωστήσει)) παρουσιάζει ισχυρή αρνητική συσχέτιση με τις μεταβλητές παρενόχλησης Σ3(Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ7 (Ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα), Σ11 (Έκανε σχόλια ή συζητήσεις με σεξουαλικές περιγραφές), Σ16 (Σας ζήτησε με τον τρόπο του/της να προσφέρετε και άλλου είδους «υπηρεσίες»), Σ19(Αναζητούσε, έβρισκε, προφάσεις για να σας ξεμοναχιάζει), Σ22(Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της), Σ27 (Σας έκανε προκλητικές χειρονομίες), Σ28(Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά), Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό) ($p < 0.05$) και Σ9(Σας έκανε αστεία με σεξουαλικό περιεχόμενο), Σ15 (Σας δελέασε υποσχόμενός σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ) ($p < 0.001$).

Η μεταβλητή συναισθηματικής υποστήριξης SS13 (Υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο σας δείχνει αγάπη και στοργή) συσχετίζεται αρνητικά με την πλειοψηφία των μεταβλητών σεξουαλικής παρενόχλησης, όπως και οι μεταβλητές SS14 (Υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο σας αγαπάει και σας κάνει να αισθάνεστε επιθυμητός/-η) και SS15 (Υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο σας αγκαλιάζει). Επιπλέον, η μεταβλητή SS16 (Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να περνάτε ευχάριστα) για την θετική κοινωνική αλληλεπίδραση συσχετίζεται ισχυρά και αρνητικά με τις μεταβλητές παρενόχλησης Σ11 (Έκανε σχόλια ή συζητήσεις με σεξουαλικές περιγραφές), Σ16 (Σας ζήτησε με τον τρόπο του/της να προσφέρετε και

άλλου είδους «υπηρεσίες»), Σ19(Αναζητούσε, έβρισκε, προφάσεις για να σας ξεμοναχιάζει), Σ20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία), Σ22(Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της), Σ25 (Προσπάθησε να σας προσεγγίσει μέσω πορνογραφικών περιοδικών, ταινιών, ή αντικειμένων σεξουαλικού είδους), Σ28(Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά), Σ29 ($p<0.05$) και Σ3(Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ13(Σας άσκησε ψυχολογική πίεση ή σας εκβίασε για σεξουαλική ικανοποίηση) , Σ15 (Σας δέλεασε υποσχόμενός σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ), Σ18(Σας απείλησε ότι θα βλάψει κάποιον από την οικογένεια σας εάν δεν ενδώσετε), Σ30 ($p<0.001$). Η μεταβλητή SS17 (Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να συναντιέστε για χαλάρωση) παρουσιάζει ισχυρή αρνητική συσχέτιση με τις μεταβλητές παρενόχλησης Σ13(Σας άσκησε ψυχολογική πίεση ή σας εκβίασε για σεξουαλική ικανοποίηση), Σ15 (Σας δέλεασε υποσχόμενός σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ), Σ16 (Σας ζήτησε με τον τρόπο του/της να προσφέρετε και άλλου είδους «υπηρεσίες»), Σ25 (Προσπάθησε να σας προσεγγίσει μέσω πορνογραφικών περιοδικών, ταινιών, ή αντικειμένων σεξουαλικού είδους), Σ29 (Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό) ($p<0.05$) και Σ3(Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ18(Σας απείλησε ότι θα βλάψει κάποιον από την οικογένεια σας εάν δεν ενδώσετε) ($p<0.001$) ενώ η SS18 (Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να έχετε κάποια ευχάριστη δραστηριότητα) συσχετίζεται αρνητικά με τις μεταβλητές Σ3(Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ18 (Σας απείλησε ότι θα βλάψει κάποιον από την οικογένεια σας εάν δεν ενδώσετε) ($p<0.05$).

4.5: Factor Analysis για την αυτοεκτίμηση και συσχέτιση με τους παράγοντες παρενόχλησης

Factor analysis

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	Analysis N
A1	4,66	1,229	113
A2	3,25	1,379	113
A3	4,17	1,382	113
A4	4,96	1,097	113
A5	2,89	1,429	113
A6	3,22	1,468	113
A7	5,29	,903	113
A8	3,81	1,623	113
A9	2,70	1,563	113
A10	4,39	1,454	113

Correlation Matrix

		A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10
Correlation	A1	1,000	-,151	,165	,353	-,229	-,151	,162	-,273	-,392	,214
	A2	-,151	1,000	-,327	,031	,181	,634	-,173	,220	,126	-,422
	A3	,165	-,327	1,000	,270	-,095	-,357	,039	-,089	-,043	,456
	A4	,353	,031	,270	1,000	-,054	-,038	,347	-,055	-,232	,084
	A5	-,229	,181	-,095	-,054	1,000	,156	-,038	,280	,261	,085
	A6	-,151	,634	-,357	-,038	,156	1,000	-,090	,149	,220	-,467
	A7	,162	-,173	,039	,347	-,038	-,090	1,000	-,084	-,184	,021
	A8	-,273	,220	-,089	-,055	,280	,149	-,084	1,000	,474	-,079
	A9	-,392	,126	-,043	-,232	,261	,220	-,184	,474	1,000	-,023
	A10	,214	-,422	,456	,084	,085	-,467	,021	-,079	-,023	1,000
Sig. (1-tailed)	A1		,056	,040	,000	,007	,055	,044	,002	,000	,012
	A2	,056		,000	,373	,027	,000	,033	,010	,092	,000
	A3	,040	,000		,002	,159	,000	,341	,173	,327	,000
	A4	,000	,373	,002		,284	,344	,000	,282	,007	,189
	A5	,007	,027	,159	,284		,050	,345	,001	,003	,187
	A6	,055	,000	,000	,344	,050		,173	,058	,010	,000
	A7	,044	,033	,341	,000	,345	,173		,187	,026	,411
	A8	,002	,010	,173	,282	,001	,058	,187		,000	,203
	A9	,000	,092	,327	,007	,003	,010	,026	,000		,406
	A10	,012	,000	,000	,189	,187	,000	,411	,203	,406	

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των μεταβλητών μας παρουσιάζει στατιστικά σημαντική συσχέτιση. Επομένως είναι δυνατή η εφαρμογή Factor Analysis.

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,663
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	248,370
	df	45
	Sig.	,000

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι παρόλο που το περιγραφικό μέτρο KMO δεν λαμβάνει ιδιαίτερα υψηλή τιμή, η p-value του Bartlett's Test είναι σχεδόν μηδενική. Αυτό σημαίνει ότι απορρίπτουμε την υπόθεση ότι οι συσχετίσεις των μεταβλητών μας είναι μηδενικές.

	Initial	Extraction
A1	1,000	,502
A2	1,000	,672
A3	1,000	,525
A4	1,000	,759
A5	1,000	,448
A6	1,000	,690
A7	1,000	,397
A8	1,000	,586
A9	1,000	,631
A10	1,000	,649

Extraction Method: Principal Component Analysis.

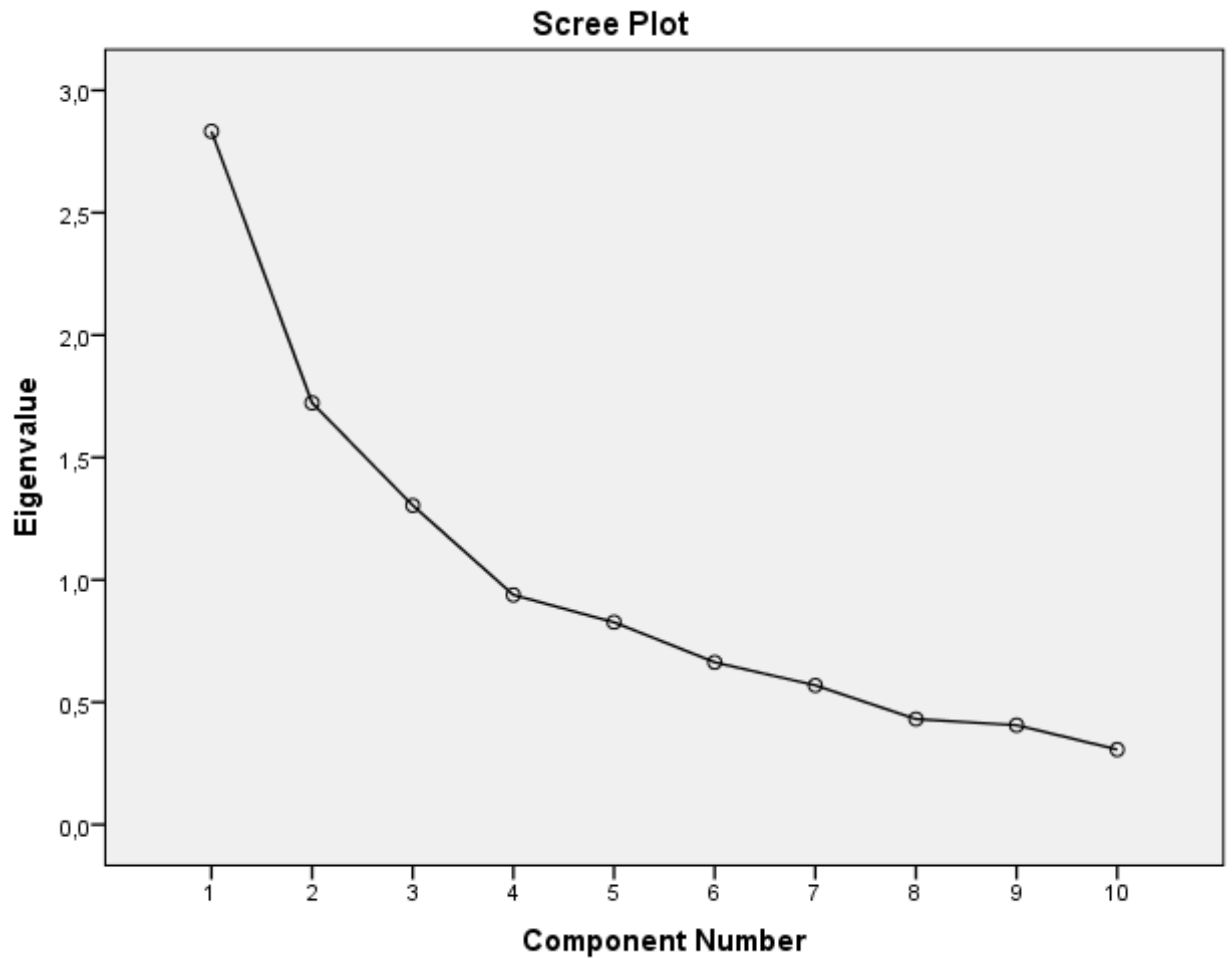
Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε την συνολική διακύμανση της κάθε μεταβλητής των δεδομένων μας. Βλέπουμε ότι η μέθοδος των Κυρίων συνιστωσών ερμηνεύει ένα μεγάλο ποσοστό για τις περισσότερες μεταβλητές.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,832	28,324	28,324	2,832	28,324	28,324	2,333	23,325	23,325
2	1,723	17,228	45,552	1,723	17,228	45,552	1,894	18,939	42,264
3	1,304	13,039	58,591	1,304	13,039	58,591	1,633	16,327	58,591
4	,938	9,383	67,974						
5	,827	8,268	76,242						
6	,663	6,632	82,874						
7	,569	5,688	88,563						
8	,431	4,313	92,875						
9	,406	4,060	96,935						
10	,307	3,065	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Από τον παραπάνω πίνακα επίσης διαπιστώνουμε ότι οι 3 παράγοντες είναι σε θέση να εξηγήσουν το 58.59% της διακύμανσης ενώ οι 4 ερμηνεύουν το 67.97%.

Τα αποτελέσματα του Scree Plot επιβεβαιώνουν τα παραπάνω ευρήματα για την χρήση 3-4 παραγόντων.

Component Matrix ^a			
	Component		
	1	2	3
A1	-,567	-,394	,160
A2	,678	-,402	,225
A3	-,569	,359	,270
A4	-,376	-,364	,696
A5	,370	,350	,434
A6	,698	-,416	,173
A7	-,322	-,287	,459
A8	,495	,401	,425
A9	,533	,558	,189
A10	-,574	,543	,159

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 3 components extracted.

Ο παραπάνω πίνακας περιέχει συσχετίσεις με τις αρχικές μεταβλητές των δεδομένων μας με την χρήση 3 παραγόντων.

	Rotated Component Matrix ^a		
	Component		
	1	2	3
A1	-,155	-,443	,531
A2	,773	,261	,086
A3	-,663	,069	,285
A4	-,035	-,002	,870
A5	,039	,667	,044
A6	,796	,232	,043
A7	-,046	-,069	,624
A8	,098	,758	-,036
A9	,020	,731	-,310
A10	-,789	,109	,117

Στον ανεστραμμένο πίνακα Rotated Factor Matrix βλέπουμε ότι αναδεικνύονται καλύτερα οι ενδεχόμενες φυσικές ερμηνείες των συσχετίσεων των παραγόντων με τις αρχικές μεταβλητές.

- ✓ **Ο πρώτος παράγοντας** αναδεικνύει την αρνητική στάση που μπορεί να έχει ένα άτομο για τον εαυτό του.
- ✓ **Ο δεύτερος παράγοντας** αναδεικνύει την πεποίθηση του ατόμου ότι δεν έχει καταφέρει πολλά πράγματα στην ζωή του.
- ✓ **Ο τρίτος παράγοντας** αναδεικνύει την θετική στάση του ατόμου απέναντι στον εαυτό του και στην αξία της ανθρώπινης ζωής.

Συσχέτιση παραγόντων της Factor analysis με τα είδη παρενόχλησης

Correlation	REGR factor score 1 for analysis 1	REGR factor score 2 for analysis 1	REGR factor score 3 for analysis 1	
Σ1	,048	,022	-,224*	
Σ2	,029	,122	-,253**	
Σ3	,172	,043	-,383**	
Σ4	-,033	-,043	-,211*	
Σ5	,027	,049	-,286**	
Σ6	,005	-,051	-,174	
Σ7	,004	,124	-,218*	
Σ8	-,081	,071	-,256**	
Σ9	,203*	,210*	-,251**	
Σ10	,156	-,029	-,310**	
Σ11	-,082	,128	-,329**	
Σ12	,047	,081	-,298**	
Σ13	,119	,084	-,285**	
Σ14	,041	,106	-,334**	
Σ15	,156	,106	-,300**	
Σ16	,045	,211*	-,313**	
Σ17	-,063	,090	-,161	
Σ18	,051	,109	-,322**	
Σ19	,039	,168	-,304**	
Σ20	,219*	,106	-,233*	
Σ21	-,014	,059	-,173	
Σ22	,149	,139	-,346**	
Σ23	,109	,039	-,339**	
Σ24	,030	,016	-,164	
Σ25	-,065	-,014	-,281**	
Σ26	,036	-,039	-,306**	
Σ27	,134	,160	-,260**	
Σ28	,033	,115	-,303**	
Σ29	,055	,110	-,362**	
Σ30	,035	,079	-,298**	r = Συντελεστής συσχέτισης κατά

Spearman

** Σημαντικότητα σε επίπεδο 0.01

* Σημαντικότητα σε επίπεδο 0.05

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε την συσχέτιση των 3 παραγόντων της αυτοεκτίμησης, όπως προέκυψαν από την factor analysis με τα είδη της σεξουαλικής παρενόχλησης. Παρατηρούμε ότι ο πρώτος παράγοντας αυτοεκτίμησης που αναδεικνύει την αρνητική στάση που μπορεί να έχει ένα άτομο για τον εαυτό του συσχετίζεται θετικά με τις παρενοχλήσεις Σ9 και Σ 20 ($p<0.05$). Ο δεύτερος παράγοντας που αναδεικνύει την πεποίθηση του ατόμου ότι δεν έχει καταφέρει πολλά πράγματα στην ζωή του συσχετίζεται θετικά με τις παρενοχλήσεις Σ9 και Σ16 ($p<0.05$). Τέλος, σημαντική αρνητική συσχέτιση προκύπτει μεταξύ του τρίτου παράγοντα ο οποίος αναδεικνύει την θετική στάση του ατόμου απέναντι στον εαυτό του και στην αξία της ανθρώπινης ζωής με όλα σχεδόν τα είδη της παρενόχλησης εκτός από τη Σ6 και Σ21. Το κυριότερο λοιπόν συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι τα άτομα με θετική εικόνα απέναντι στον εαυτό τους είναι λιγότερο ευάλωτα απέναντι σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης.

Συζήτηση αποτελεσμάτων

Τα κυριότερα ευρήματα της παρούσας μελέτης συνοψίζονται παρακάτω:

Η μέση ηλικία των μεταναστριών είναι τα 36 χρόνια ενώ κατά μέσο όρο τα έτη σπουδών τους ανέρχονται στα 8 και η μέση τιμή των ετών διαμονής τους στην Ελλάδα ανέρχεται στα 13 έτη. Επιπλέον το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστριών είναι παντρεμένες

Η πλειοψηφία των μεταναστριών προέρχονται από χώρες όπως η Αλβανία, η Ρωσία και η Ρουμανία. Η πλειοψηφία των συμμετεχουσών επίσης ασχολείται με τον καθαρισμό και ως οικιακοί βοηθοί. Παρόμοια αποτελέσματα με τα παραπάνω προέκυψαν και από άλλες μελέτες (Μαράτου-Αλιπράντη, 2007; ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 2009).

Οι πιο συνηθισμένες μορφές παρενόχλησης με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες οι μετανάστριες που εργάζονται σε κατ'οίκον εργασίες είναι τα επίμονα ή πονηρά βλέμματα από τον/ην εργοδότη τους, τα σχόλια όσον αφορά το ντύσιμο τους, πονηρά σχόλια για το σώμα τους ή για τα επίμαχα σημεία τους σώματος τους, συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα, έκανε αστεία σεξουαλικού περιεχομένου και δεχθεί προκλητικές χειρονομίες. Τα ευρήματα αυτά συμφωνούν με άλλες μελέτες που έχουν διεξαχθεί (Hearn et al., 1989).

Το 9,6% των ερωτηθέντων δήλωσε πως του έχει ασκηθεί ψυχολογική πίεση ή εκβιασμός για σεξουαλική ικανοποίηση από τον/ην εργοδότη τους ενώ απειλήθηκαν πως θα υποστούν συνέπειες στην περίπτωση που δεν υπέκυπταν στις επιθυμίες του/της εργοδότη σε ποσοστό 15% . τα ευρήματα συμφωνούν με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε από Holzbecher M. et al., 2004.

Το 13,0% των ερωτηθέντων που δήλωσαν ότι έχουν δεχθεί σεξουαλική προσέγγιση από τον/ην εργοδότη τους με την υπόσχεση της ωφέλειας κάποιου μέλους της οικογένειάς τους ενώ το 7,0% δήλωσε πως βρέθηκε αντιμέτωπο με απειλές για την οικογένεια του, στην περίπτωση που δεν ενέδιδε στις επιθυμίες του/της εργοδότη του.

Το 28,1% των ερωτηθέντων που απάντησαν ότι ο/η εργοδότης τους έβρισκε προφάσεις προκειμένου να τους ξεμοναχιάζει ενώ σε ποσοστό 16.7% πως έχουν δεχθεί επισκέψεις από τον/ην εργοδότη τους χωρίς δικαιολογία

Το 11,4% επίσης δήλωσε πως εργοδότης τους συχνά έγινε φορτικός για να βγει μαζί τους ραντεβού και σε ποσοστό 12.2% ότι τους παρακολούθησε εκτός ωρών και χώρου εργασίας. Παρόμοια ευρήματα έχουν παρουσιαστεί στην έρευνα του ΚΕΘΙ το 2004.

Επίσης το 23,7% των ερωτηθέντων που αποκρίθηκαν πως ο/η εργοδότης τους έβρισκε αφορμές να τους καλεί τηλεφωνικώς σε ακατάλληλες ώρες.

Τέλος, το 27,0% των ερωτηθέντων που δήλωσαν πως ο/η εργοδότης τους προσπάθησε να τους αγγίξει σεξουαλικά, το 18,4% των ερωτηθέντων δήλωσε πως ο/η εργοδότης τους, τους έχει στριμώξει κυριολεκτικά με τρόπο σεξουαλικό και 13,1%, οι ερωτηθέντες δήλωσαν πως ο/η εργοδότης τους, τους ανάγκασε να συμμετάσχουν σε πράξεις που προκαλούν αηδία - αγανάκτηση, μάλιστα το 7,02% δήλωσε πως αυτό συνέβη περισσότερες από δυο φορές. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας επιβεβαιώνουν και έρευνες που έχουν διενεργηθεί στο παρελθόν (Stan, 1995; ΚΕΘΙ, 2004; Brown, 2005)

Οι εργοδότες που προέβησαν σε αυτές της πράξεις ήταν στην πλειοψηφία τους άνδρες (76.99%). Τα ευρήματα συμφωνούν με την έρευνα που έχει παρουσιαστεί από το ΚΕΘΙ το 2004. Αυτό το εύρημα θα μπορούσε κάλλιστα να εξηγηθεί από τα θεωρητικά μοντέλα της σεξουαλικής παρενόχλησης. Με βάση το βιολογικό μοντέλο, για τους άνδρες, η σεξουαλική στρατηγική συνδέεται συχνά με την επιδίωξη σύναψης σύντομων σεξουαλικών σχέσεων με ελκυστικές γυναίκες, σε αντίθεση με τις γυναίκες, οι οποίες επιθυμούν πιο σταθερές και μακροχρόνιες σχέσεις με το αντίθετο φύλο. Αυτές οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, οδηγούν αναπόφευκτα τα δύο φύλα σε συγκρούσεις, μορφή των οποίων αποτελεί και η σεξουαλική παρενόχληση (Davidson & Burke, 1994).

Επιπλέον, σύμφωνα με το κοινωνικο-πολιτισμικό μοντέλο, Η σεξουαλική παρενόχληση των γυναικών από τους άνδρες συνδέεται άμεσα με τη θέση που έχει η γυναίκα στην κοινωνία: οι άνδρες κυριαρχούν και εξουσιάζουν, ενώ οι γυναίκες κυριαρχούνται (Brewis & Linstead, 2000).

Επίσης, το δομικό μοντέλο υποστηρίζει ότι, η σεξουαλική παρενόχληση είναι απόρροια των σχέσεων ιεραρχίας, των επαγγελματικών ευκαιριών και των σχέσεων εξουσίας, όπως δημιουργούνται και ενθαρρύνονται από την δομή μιας επιχείρησης. Τα φυσικά, δομικά και κανονιστικά χαρακτηριστικά μιας επιχείρησης, παραχωρούν την δυνατότητα στους άνδρες εργαζόμενους να παρενοχλούν τις γυναίκες εργαζόμενες.

Εντούτοις, εξαιτίας της άνισης θέσης που κατέχουν τα φύλα στην κοινωνία, σύμφωνα με την φιλελεύθερη οπτική, οι άντρες τείνουν να είναι οι δράστες μιας ανάλογης συμπεριφοράς (παρενόχλησης) και οι γυναίκες οι αποδέκτες της.

Τέλος, στο νομικό μοντέλο αναφέρεται ότι οι σεξουαλικά παρενοχλητικές συμπεριφορές αντανακλούν την ανισότητα δύναμης στις σχέσεις έχοντας ως αποτέλεσμα την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο (Crouch, 2001).

Βρέθηκε ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας και των ειδών παρενόχλησης Σ9 (Σας ζητούσε να του αναφέρετε προηγούμενες σεξουαλικές σας εμπειρίες) και Σ24 (Εβρισκε αφορμές και σας τηλεφωνούσε σε ώρες ακατάλληλες). Αυτό σημαίνει ότι οι

μετανάστριες μικρότερης ηλικίας ήταν πιο πιθανό να υπάρξουν θύματα των παραπάνω ειδών σεξουαλικής παρενόχλησης. Παρόμοια αποτελέσματα παρουσιάζονται και στην μελέτη του Crouch, το 2001. Ισχυρή αρνητική συσχέτιση προκύπτει επίσης μεταξύ της οικογενειακής κατάστασης και της παρενόχλησης Σ6 (Έκανε (πονηρά) σχόλια για το σώμα σας ή για επίμαχα σημεία του σώματός σας), επομένως οι μετανάστριες που δεν είναι παντρεμένες είναι πιο πιθανό να δεχτούν πονηρά σχόλια για το σώμα ή επίμαχα σημεία του σώματος τους. Παρόμοια αποτελέσματα παρουσιάζονται και στην μελέτη του Crouch, το 2001.

Επιπλέον, προκύπτει ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ των ετών σπουδών και των συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης Σ3 (Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της), Σ7 (Ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα), Σ20(Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία), Σ23(Σας παρακολουθούσε εκτός ωρών και χώρου εργασίας), Σ25(Προσπάθησε να σας προσεγγίσει μέσω πορνογραφικών περιοδικών, ταινιών, ή αντικειμένων σεξουαλικού είδους), Σ26 (Σας έριξε κάποια ουσία με σκοπό να σας βιάσει), Σ27(Σας έκανε προκλητικές χειρονομίες), Σ28(Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά), Σ29(Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό). Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο μορφωμένη είναι μια μετανάστρια τόσο λιγότερο παρενοχλείτε με τους παραπάνω τρόπους. Επιπλέον, ισχυρή αρνητική συσχέτιση προκύπτει μεταξύ της σεξουαλικής παρενόχλησης Σ24(Εβρισκε αφορμές και σας τηλεφώνουσε σε ώρες ακατάλληλες) και των ετών διαμονής στην χώρα μας που σημαίνει ότι όσα περισσότερα χρόνια βρίσκεται μια μετανάστρια στην Ελλάδα είναι λιγότερο πιθανό να δεχτεί αυτό το είδος σεξουαλικής παρενόχλησης.

Ο πρώτος παράγοντας αυτοεκτίμησης που αναδεικνύει την αρνητική στάση που μπορεί να έχει ένα άτομο για τον εαυτό του συσχετίζεται θετικά με τις παρενοχλήσεις Σ9 (Σας ζητούσε να του αναφέρετε προηγούμενες σεξουαλικές σας εμπειρίες) και Σ 20 (Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία). Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι άτομα με αρνητική στάση ως προς τον εαυτό τους είναι πιο πιθανό να δεχτούν τα είδη σεξουαλικής παρενόχλησης που αναφέρονται παραπάνω. Επίσης, σύμφωνα με τους Gruber & Bjorn (1986), οι γυναίκες με μειωμένη αυτοεκτίμηση αντιδρούν περισσότερο παθητικά απέναντι στην παρενόχληση από ότι οι γυναίκες με υψηλότερη αυτοεκτίμηση.

Ο δεύτερος παράγοντας που αναδεικνύει την πεποίθηση του ατόμου ότι δεν έχει καταφέρει πολλά πράγματα στην ζωή του συσχετίζεται θετικά με τις παρενοχλήσεις Σ9 (Σας ζητούσε να του αναφέρετε προηγούμενες σεξουαλικές σας εμπειρίες) και Σ16 (Σας ζήτησε με τον

τρόπο του/της να προσφέρετε και άλλου είδους «υπηρεσίες») . Άρα άτομα με χαμηλή αυτοπεποίθηση είναι πιο πιθανά θύματα των παραπάνω ειδών σεξουαλικής παρενόχλησης. Τέλος, σημαντική αρνητική συσχέτιση προκύπτει μεταξύ του τρίτου παράγοντα ο οποίος αναδεικνύει την θετική στάση του ατόμου απέναντι στον εαυτό του και στην αξία της ανθρώπινης ζωής με όλα σχεδόν τα είδη της παρενόχλησης εκτός από τη Σ6 (Έκανε (πονηρά) σχόλια για το σώμα σας ή για επίμαχα σημεία του σώματός σας) και Σ21(Γινόταν φορτικός/η για να βγει μαζί σας ραντεβού). Το κυριότερο λοιπόν συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι τα άτομα με θετική εικόνα απέναντι στον εαυτό τους είναι λιγότερο ευάλωτα απέναντι σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης.

Απαντώντας λοιπόν στα κύρια ερευνητικά ερωτήματα που θέσαμε στην αρχή της έρευνας, είναι γεγονός ότι η μεγαλύτερη πλειοψηφία των μεταναστριών (84.5%) δηλώνουν ευχαριστημένες με τον εαυτό τους. Ωστόσο, πάνω από τις μισές συμμετέχουσες (60.0%), θα ήθελαν να έχουν περισσότερο σεβασμό για τον εαυτό τους.

Επιπλέον, οι μισές γυναίκες μετανάστριες που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα, είναι αποδέκτες της συναισθηματικής στήριξης αρκετές φορές ή συνεχώς. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε μεγαλύτερο ποσοστό (76.0%) τους παρέχεται πρακτική υποστήριξη είτε αφορά την καθημερινότητα (ψώνια, φαγητό, φροντίδα) είτε περιπτώσεις όπου η εκάστοτε συμμετέχουσα είναι ανήμπορη να βοηθήσει τον εαυτό της.

Τέλος, η για την πλειοψηφία των μεταναστριών υπάρχει κάποιος να της αγαπά, να τις αγκαλιάζει και να τους δείχνει στοργή. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι στην παρούσα έρευνα οι δείκτες συναισθηματικής και πρακτικής στήριξης στο μεγαλύτερο ποσοστό τους συσχετίστηκαν ισχυρά και αρνητικά με τα είδη σεξουαλικής παρενόχλησης. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι οι εργαζόμενες μετανάστριες που είναι δέκτες συναισθηματικής και πρακτικής υποστήριξης στην ζωή τους, δυσκολότερα πέφτουν θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης.

Η σεξουαλική παρενόχληση στην κατ'οίκον απασχόληση είναι ένα συχνό και πολύ δυσάρεστο γεγονός με το οποίο έρχονται αντιμέτωπες οι περισσότερες μετανάστριες εργαζόμενες. Η σεξουαλική παρενόχληση είναι ένα μείζον ζήτημα, και για τον λόγο αυτό κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για ποινικοποίηση της συμπεριφοράς αυτής κατά την οποία ο δράστης, εκμεταλλεύεται τη σχέση εργασιακής εξάρτησης με το θύμα και πολλές φορές το απειλεί με δυσμενείς συνθήκες ή και απόλυση για να το εξαναγκάσει σε πράξη ερωτικού περιεχομένου.

Πλεονεκτήματα και περιορισμοί της μελέτης

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια από τις λίγες στην Ελλάδα που θίγουν τα ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης σε μετανάστριες που ζουν και εργάζονται στην χώρα μας. Επιπλέον για να ελαχιστοποιηθούν τα σφάλματα κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, αυτά υπήρχαν μεταφρασμένα στις γλώσσες των μεταναστριών που συμμετείχαν. Παρόλαυτα, πρόκειται για μια μελέτη που ο σχεδιασμός της ενέχει κάποιους περιορισμούς. Πρόκειται για μια αποτύπωση της παρούσας μόνο κατάστασης και δεν είναι δυνατή η γενίκευση των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων οι μετανάστριες μπορεί σκοπίμως να απέκρυψαν κάποιες πληροφορίες ή απλώς να τους διέφευγαν κάποια γεγονότα εκείνη την στιγμή (σφάλμα ανάκλησης της πληροφορίας). Επιπλέον, σφάλματα μπορεί να προέκυψαν κατά την δημιουργία της βάσης δεδομένων στο SPSS παρόλο που για να αποφευχθούν η βάση ελέγχθηκε και από τις 3 ερευνήτριες.

Προτάσεις που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην δραστική μείωση και εξάλειψη του φαινομένου είναι:

- Η ποινικοποίηση της σεξουαλικής παρενόχλησης
- Η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας που συχνά γνωρίζει και σιωπά
- Η στήριξη των μεταναστριών με δομές που θα μπορούσαν να απευθυνθούν για να ζητήσουν βοήθεια απαλλαγμένες από το φόβο της παράνομης, τις περισσότερες φορές, παραμονής τους στην Ελλάδα
- Επίλυση του καθεστώτος της αδήλωτης εργασίας
- Επίλυση του καθεστώτος «παράνομης» παραμονής των μεταναστών που ζούν και εργάζονται επί χρόνια στην χώρα μας, χωρίς να μπορούν να αξιώσουν δικαιώματα και να διεκδικήσουν ασφαλέστερες συνθήκες εργασίας.

Βιβλιογραφία

Ξένη βιβλιογραφία:

Brewis J. & Linstead S., Sex, work and sex work: Eroticizing organization, London, Routledge, 2000,

Brown, C. (n.d.). 2005. The Illusion of rights: migrant domestic workers and maternal health in the UK In: International Planned Parenthood Federation.

Burke, R. J. (2009) Cultural values and women's work and career experiences. In R. S. Bhagat and R. M. Steers (eds) Culture, Organizations, and Work (Cambridge: Cambridge University Press. pp. 442–461).

Canadian Women's Health Network. 2007. A Call to Action: Women's Health at Work & Violence in the Workplace.

Cavounidis J., Migration to Greece from the Balkans, South Eastern Journal of Economics 2 (2004), p. 35-59

Coleman, James S., 1958, Relational Analysis: The Study of Social Organizations with Survey Methods, Human Organization, vol. 59, no.17, pp. 28–36.

Collins & Blodgett (1981), Powell (1986), Gutek & Dunwoody (1987), στο Davidson, M. J. & Burke, R. J., «Women in management...»

Crouch Margaret. Thinking about Sexual Harassment: A Guide for the Perplexed. Oxford University Press, 2001

Davidson M. J. & Burke R. J., Women in management: Current research issues, London, Paul Chapman Publ., 1994.

Davidson, M. J. and Burke, R. J (2004) Women in Management Worldwide: Facts, Figures and Analysis (Aldershot: Gower Publishing)

European Commission, Sexual harassment at the workplace in the European Union, Belgium, Publ. of the European Communities, 1999.

European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. 2007. Women and Violence at Work. <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2007/110/en/1/ef07110en.pdf> (consulted on 31 Mar. 08).

EQUAL, 2005. Ενημέρωση Ενδιάμεσης Έκθεσης Αξιολόγησης, TEC-Συμβουλευτική Α.Ε. – Planning Group ΕΠΕ, Αθήνα, online στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/employment_social/equal/data/document/eva-el-05.pdf,

Glytsos N., Stepping from illegality to legality and advancing towards integration: The case of Greece, IMR, Vol 39 No 4 (Winter 2005), p. 819-840

Goodman, Leo A., 1961, Snowball Sampling, Annals of Mathematical Statistics, vol.32, pp. 148–170.

Gropas R., Triandafyllidou, Cultural Diversity in Greek Public and Political Discourses, ELIAMEP, 2007.

Hearn J., Sheppard D. L., Tancred- Sheriff P., Burrell G., The sexuality of organization, Sage publ., 1989, σελ. 71-89.

Holzbecher M. et al., Σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία, στο Επιτροπή Ευρωπαϊκών ΕΕ, L373, ΕΚ 21.12.2004

King, R & Black, R., 1997, Southern Europe and the new immigration, Brighton , Sussex Academic Press.

Regional Office for Europe, 2010, Assessed by:
http://www.europe.ohchr.org/Documents/Publications/Study_Domestic_Migrant_webversion.pdf.

Sakellis, I & Spyropoulou, N., 2007, Employing immigrant women from Albania and Ukraine in domestic services in Greece, The Greek Review of Social Research, Special Issue: Gender and Migration, Kassimati, Moussourou & Sakellis (eds), 124.

Stan A. M., Debating sexual correctness, N.Y., Dell Publishing, 1995

Ελληνική βιβλιογραφία:

EKKE, Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής, Τόμος Α΄, Αθήνα, 1999

EKKE – Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2003 - 2004, Αθήνα, 2005

EKKE, Θεσμικό πλαίσιο της μετανάστευσης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, (Σαρρής Ν.), Αθήνα, 2008

Θανοπούλου Μ., 2007, Φύλο και μετανάστευση: Διαγενεακές σχέσεις και σχέσεις φύλου σε οικογένειες Αλβανών μεταναστών, ΙΙΙ, Αθήνα Gutenberg/ ΚΕΚΜΟΚΟΠ.

Ι. Σακέλλη (υπεύθynu ομάδας), « Η απασχόληση μεταναστριών από την Αλβανία και Ουκρανία σε οικιακού τύπου εργασίες», Αθήνα 2006,

ΙΜΕΠΟ, Το ψυχοκοινωνικό προφίλ του μετανάστη και η ένταξή του, European Profiles A.E., Αθήνα, 2007

ΙΝΕ / ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, Μεταναστευτικές τάσεις και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, Αθήνα, 2003

ΙΝΕ / ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, Μεταναστευτική πολιτική και δικαιώματα μεταναστών, Αθήνα, 2005

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, 2009, Εργασιακές σχέσεις στον Κλάδο της Καθαριότητας, Αποτελέσματα Εμπειρικής Έρευνας.

Καβουνίδη, Τ., 2000, Αλλοδαποί που υπέβαλαν Αίτηση για Κάρτα Προσωρινής Παραμονής: Υπηκοότητα, Φύλοκαι Χωροθέτηση, Β΄ Έκδοση αναθεωρημένη, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.

Καβουνίδης Τ., Τα χαρακτηριστικά των μεταναστών: Το ελληνικό πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1998, Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 2002

Καμπούρη Ε., 2007, Φύλο και μετανάστευση: η καθημερινή ζωή των μεταναστριών από την Αλβανία και την Ουκρανία, τομ II, Αθήνα Gutenberg/ ΚΕΚΜΟΚΟΠ

Καμπούρη Ν., Λαφαζάνη Ο., Το σπίτι στη Βουλγαρία, η συλλογή με παπούτσια στην Ελλάδα: Δια-εθνικές διαδρομές, μετανάστευση και φύλο στο Βαΐου Ντ., Στρατηγάκη Μ. (επιμ), 2009, Το φύλο της μετανάστευσης, Αθήνα, Μεταίχμιο, σ. 40-41.

Κασιμάτη Κ., Μουσούρου Λ., 2007, Φύλο και μετανάστευση: θεωρητικές αναφορές και εμπειρική διερεύνηση, τομ .I, Αθήνα Gutenberg/ ΚΕΚΜΟΚΟΠ,

Κάτσικας Χ. & Πολίτου Ε., Εκτός “τάξης” το “διαφορετικό”, Gutenberg, Αθήνα, 2005

ΚΕΜΟ, (Μαρβάκης Α., Παρσάνογλου Δ., Παύλου Μ.), Μετανάστες στην Ελλάδα, Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού Νίκος Πουλαντζάς, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2004

ΚΕΜΟ, (Μαρβάκης Α., Παρσάνογλου Δ., Παύλου Μ.), Μετανάστες στην Ελλάδα, Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού Νίκος Πουλαντζάς, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, ΚΕΘΙ, 2004. Η σεξουαλική παρενόχληση στους χώρους εργασίας.

Κοντιάδης Ξ., Παπαθεοδώρου Θ., (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής), Η μεταρρύθμιση της μεταναστευτικής πολιτικής, Παπαζήσης, Αθήνα, 2007

Μ. Λιάπη, Στρατηγικές ένταξης των μεταναστριών: Περιορισμοί επιλογές και προοπτικές στο Βαίου Ν., Στρατηγάκη Μ.,(επιμ.), (2009), Το φύλο της μετανάστευσης, Αθήνα, Μεταίχμιο, σ. 163-194

Μαράτου-Αλιπράντη Λ., κ.ά, 2007, Η γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα: τα ευρήματα της πανελλήνιας έρευνας του Κ.Ε.Θ.Ι, Αθήνα, ΚΕΘΙ

Μουσούρου Λ. Μ., Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη, Gutenberg, Αθήνα, 2003

Μουσούρου Λ., Κασιμάτη Κ 2007, Φύλο και μετανάστευση: θεωρητικές αναφορές και εμπειρική διερεύνηση, τομ .Ι, Αθήνα Gutenberg/ ΚΕΚΜΟΚΟΠ

Μουσούρου, Λ. & Στρατηγάκη, Μ. (επιμ.) (2004). Ζητήματα Οικογενειακής Ζωής. Αθήνα: Gutenberg.

Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, Gutenberg, Αθήνα, 2006

Παντελίδου-Μαλούτα, Μ., 2002, Το φύλο της δημοκρατίας. Ιδιότητα του πολίτη και έμφυλα υποκείμενα, Αθήνα, Σαββάλας.

Ψημμένος Ι., Σκαμνάκης Χ., 2008, Οικιακή Εργασία των Μεταναστριών και Κοινωνική Προστασία. Η περίπτωση των Γυναικών από την Αλβανία και την Ουκρανία, Παπαζήσης,

Διαδίκτυο:

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=39761>

Παράρτημα

Α. Ερωτηματολόγιο έρευνας

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (ΤΕΙ) ΚΡΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗΣ ΜΕ ΕΡΓΟΔΟΤΗ ΣΕ ΚΑΤ'ΟΙΚΟΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2013

Ηλικία: I _ I _ I

Οικογενειακή κατάσταση: 1. Έγγαμος 2. Άλλο

Εθνικότητα (αναφέρετε).....

Θρήσκευμα: (αναφέρετε).....

Έτη σπουδών: I _ I _ I

Απασχόληση στην χώρα προέλευσης (αναφέρετε).....

Αριθμός παιδιών: I _ I

Έτη διαμονής στην Ελλάδα: I _ I _ I

Τρέχουσα απασχόλησή σας (αναφέρετε αυτό που κάνετε).....

Προηγούμενη απασχόλησή σας στην Ελλάδα (αναφέρετε)

α/α	Γενικότερα πιστεύετε ότι:	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ μέτρια	Συμφωνώ μέτρια	Συμφωνώ	Συμφωνώ
A1	Σε γενικές γραμμές είμαι ευχαριστημένη από τον εαυτό μου						
A2	Μερικές φορές αισθάνομαι ότι δεν είμαι καλή σε τίποτα						
A3	Αισθάνομαι ότι έχω έναν αριθμό ικανοποιητικών προσόντων						
A4	Είμαι ικανή να κάνω πράγματα όπως και οι άλλοι άνθρωποι						
A5	Αισθάνομαι ότι δεν έχω πολλά πράγματα για να είμαι περήφανη						
A6	Αισθάνομαι άχρηστη μερικές φορές						
A7	Αισθάνομαι ότι είμαι άνθρωπος που αξίζει τουλάχιστον σε θέματα ισότητας με τους άλλους						
A8	Εύχομαι να μπορούσα να είχα περισσότερο σεβασμό προς τον εαυτό μου						
A9	Γενικά έχω την τάση να						

	αισθάνομαι ότι είμαι αποτυχημένη						
A10	Έχω θετική στάση απέναντι στον εαυτό μου						

α/α	Ανάμεσα σε εσάς και στον/στην εργοδότη σας, τους <u>τελευταίους 12 μήνες</u> , πόσο συχνά συνέβη κάτι από τα παρακάτω ΔΙΧΩΣ ΤΗΝ ΘΕΛΗΣΗ ΣΑΣ;	ποτέ	Μερικές φορές (1-2)	Αρκετά συχνά (3-4)	Συχνά (5-6)	Πολύ συχνά (>7)
Σ1	Δεχτήκατε επίμονα ή πονηρά βλέμματα					
Σ2	Την ώρα που βάζατε/βγάζατε τα ρούχα της εργασίας σας, σας κρυφοκοίταζε					
Σ3	Σας ζήτησε να αλλάξετε τα ρούχα της εργασίας σας μπροστά του/της					
Σ4	Σχολίασε το ντύσιμο σας					
Σ5	Σας υποχρέωσε να φοράτε ρούχα τα οποία τονίζουν τα επίμαχα σημεία του σώματός σας (προκλητικά ρούχα)					
Σ6	Έκανε (πονηρά) σχόλια για το σώμα σας ή για επίμαχα σημεία του σώματός σας					
Σ7	Ξεκινούσε συζητήσεις γύρω από σεξουαλικά θέματα					
Σ8	Σας έκανε αστεία με σεξουαλικό περιεχόμενο					
Σ9	Σας ζητούσε να του αναφέρετε προηγούμενες σεξουαλικές σας εμπειρίες					
Σ10	Κυκλοφορούσε μπροστά σας ημίγυμνος/η, ή γυμνός/ή					
Σ11	Έκανε σχόλια ή συζητήσεις με σεξουαλικές περιγραφές					
Σ12	Στα σεξουαλικά υπονοούμενα που σας έλεγε συμμετείχε και κάποιος φίλος/η του					
Σ13	Σας άσκησε ψυχολογική πίεση ή σας εκβίασε για σεξουαλική ικανοποίηση					
Σ14	Σας προειδοποιούσε ότι αν δεν υποκύψετε στις σεξουαλικές του/της επιθυμίες θα υποστείτε τις					

	συνέπειες					
Σ15	Σας δελέασε υποσχόμενός σας, κάποιο δώρο, χρηματικό ποσό κλπ					
Σ16	Σας ζήτησε με τον τρόπο του/της να προσφέρετε και άλλου είδους «υπηρεσίες»					
Σ17	Σας προσέγγισε σεξουαλικά υποσχόμενος/η να ωφελήσει κάποιο μέλος της οικογένειάς σας					
Σ18	Σας απείλησε ότι θα βλάψει κάποιον από την οικογένεια σας εάν δεν ενδώσετε					
Σ19	Αναζητούσε, έβρισκε, προφάσεις για να σας ξεμοναχιάζει					
Σ20	Σας επισκεπτόταν στο σπίτι σας χωρίς δικαιολογία					
Σ21	Γινόταν φορτικός/η για να βγει μαζί σας ραντεβού					
Σ22	Σας απασχολούσε πολλές ώρες ώστε να σας ζητήσει να διανυχτερεύσετε σπίτι του/της					
Σ23	Σας παρακολουθούσε εκτός ωρών και χώρου εργασίας					
Σ24	Έβρισκε αφορμές και σας τηλεφώνουσε σε ώρες ακατάλληλες					
Σ25	Προσπάθησε να σας προσεγγίσει μέσω πορνογραφικών περιοδικών, ταινιών, ή αντικειμένων σεξουαλικού είδους					
Σ26	Σας έριξε κάποια ουσία με σκοπό να σας βιάσει					
Σ27	Σας έκανε προκλητικές χειρονομίες					
Σ28	Προσπάθησε να σας αγγίξει σεξουαλικά					
Σ29	Στην κυριολεξία σας στρίμωξε με τρόπο σεξουαλικό					
Σ30	Σας ανάγκασε να συμμετέχετε σε πράξεις που προκαλούν αηδία, αγανάκτηση					

Ο εργοδότης που σας έκανε, τους τελευταίους 12 μήνες, κάποιες από τις παραπάνω πράξεις ήταν:

1. Άνδρας 2. Γυναίκα 3. Άλλοτε άνδρας, άλλοτε γυναίκα

Πόσο συχνά είναι διαθέσιμα για εσάς τα ακόλουθα είδη υποστήριξης όταν τα χρειάζεστε;	Ποτέ	Καμιά φορά	Κάποιες φορές	Τις περισσότερες φορές	Συνεχώς
Συναισθηματική υποστήριξη					
SS1. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι θα σας ακούσει όταν έχετε ανάγκη να μιλήσετε	1	2	3	4	5
SS2. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι θα σας παρέχει πληροφορίες για να σας βοηθήσει να κατανοήσετε μια κατάσταση	1	2	3	4	5
SS3. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι θα σας δώσει καλές συμβουλές σχετικά με μια κρίση	1	2	3	4	5
SS4. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι μπορείτε να του εκμυστηρευτείτε ή μιλήσετε για τον εαυτό σας ή τα προβλήματα σας	1	2	3	4	5
SS5. Υπάρχει κάποιος του οποίου θέλετε πραγματικά τη συμβουλή	1	2	3	4	5
SS6. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι μοιραστεί μαζί σας τις πιο προσωπικές σας ανησυχίες και φόβους	1	2	3	4	5
SS7. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι μπορείτε να στραφείτε για υποδείξεις σχετικά με το πώς να αντιμετωπίσετε ένα προσωπικό σας πρόβλημα	1	2	3	4	5
SS8. Μπορείτε να υπολογίσετε σε κάποιον ότι κατανοεί τα προβλήματα σας	1	2	3	4	5
Πρακτική υποστήριξη					
SS9. Υπάρχει κάποιο άτομο να σας βοηθήσει στην περίπτωση που έπρεπε να παραμείνετε περιορισμένοι στο κρεβάτι	1	2	3	4	5
SS10. Υπάρχει κάποιο άτομο να σας πάει στον γιατρό αν χρειαστεί	1	2	3	4	5
SS11. Υπάρχει κάποιο άτομο να ετοιμάσει τα γεύματά σας στην περίπτωση που δεν μπορούσατε να το κάνετε εσείς	1	2	3	4	5
SS12. Υπάρχει κάποιο άτομο να σας βοηθήσει με τις καθημερινές μικροδουλειές στην περίπτωση που είχατε αρρωστήσει	1	2	3	4	5
Συναισθηματική υποστήριξη					
SS13. Υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο σας δείχνει αγάπη και στοργή	1	2	3	4	5
SS14. Υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο σας αγαπάει και σας κάνει να αισθάνεστε επιθυμητός/-η	1	2	3	4	5
SS15. Υπάρχει κάποιο άτομο το οποίο σας αγκαλιάζει	1	2	3	4	5
Θετική κοινωνική αλληλεπίδραση					
SS16. Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να περνάτε ευχάριστα	1	2	3	4	5
SS17. Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να συναντιέστε για χαλάρωση	1	2	3	4	5

SS18. Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να έχετε κάποια ευχάριστη δραστηριότητα	1	2	3	4	5
Επιπλέον στοιχείο					
SS19. Υπάρχει κάποιο άτομο με το οποίο να κάνετε κάποιες δραστηριότητες οι οποίες σας κάνουν να ξεχνιέστε	1	2	3	4	5

Ευχαριστούμε για την συμμετοχή σας!